

ΚΟΝΙΤΣΑ

37 Μαρτης - Απριλης 1991

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ώρα 12 και 1	41
Ψήφισμα συμπαράστασης	41
Κέντρο Υγείας Κόνιτσας Α. Κολιού	42
Φράγμα Ελευθέρου Β. Χατζή	43
Ιστορικό οικισμού Κόνιτσας	
Χ. Δούσμπη	46
Απόγεις - Κρίσεις Σ.Τ.	49
Ναρκωτικά Παν. Φ. Νάτση	50
Δοξασμένη Κοιλάδα Η. Παπαζήση	53
Δροσοπηγιώτες μαστόροι Θ. Ζιώγα	58
Πολιτιστικές εκδηλώσεις Σ.Τ.	67
Ιστορίες μαστόρων Β. Βουρδούκα .	69
Συνεστίαση Συλλόγου Οξυάς	
Θ. Πορφύρης	70
Βιβλιοπαρουσίαση Σ.Τ.	71
Προστασία Αρκούδας	72
Πληθυσμός χωριών	
απογραφής 1991	73
Σχόλια	74
Ειδήσεις - Κοινωνικά	76-77

Πετρώματα στην περιοχή Γραμήλας
(Φωτ. Σ. Τουφίδη)

Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή

Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος
Τσούβαλη Κατερίνα

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το Νόμο:
Σωτ. Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. (0655)
22.464 — 22.212

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ 1000
Εξωτερικού, Δολ. U.S.A. 20. Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη,
ή στο βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα

Για την Αθήνα, στο Νικολ. Δ. Καζαμία
Εμμ. Μπενάκη 24. Τηλ. -36 27 725

Ώρα 12 και 1'

Δέκα χρόνια πέρασαν από τότε που βρήκε την Κόνιτσα η αναπάντεχη συμφορά: η εμφάνιση του Βυρσοδευγείου...

Πολύ νερό κύλησε από τότε κάτω από τη γέφυρα του Αώου. Κυβερνήσεις ήλθαν και απήλθαν, χωρίς καμιά μέχρι τώρα να λύσει το πρόβλημα που ταλανίζει, μια δεκαετία, τους Κονιτσιώτες. Κι ενώ άλλες περιοχές αναβαθμίζονται και δημιουργούν υποδομή για ένα καλύτερο μέλλον, η δική μας υποβαθμίζεται με το χειρότερο τρόπο, να μη δει θεού πρόσωπο στον αιώνα τον άπαντα!

Ποτέ η Πολιτεία δεν έσκυψε με στοργή σ' αυτόν το δύσμοιρο τόπο, που τόσες δυσίες πρόσφερε για όλο το Πανελλήνιο. Μάλιστα το αντίθετο. Με την ανοχή στην πολιτική κάποιων επιχειρηματιών, που δε βλέπουν τίποτε άλλο από οικονομικά οφέλη, δείχνει συμπεριφορά κακής μητριάς προς τα παιδιά της.

Επιμένουν καλά και σώνει οι κυβερνητικοί παράγοντες να επιτρέψουν τη λειτουργία του Βυρσοδευγείου. Δεν μπορούν να καταλάβουν ότι το μέλλον της Κόνιτσας είναι στενά συνδεδεμένο με την αξιοποίηση των φυσικών δυνατοτήτων, όπως οι ιαματικές πηγές, τα βουνά, τα ποτάμια;...

Δεν γνωρίζουν ότι η λειτουργία του Βυρσοδευγείου έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τα παραπάνω γιατί είναι η πιο ρυπογόνα επιχείρηση με καταλυτικές συνέπειες για το φυσικό περιβάλλον και την υγεία των ανθρώπων;

Δεν υπάρχουν, τέλος πάντων, πουθενά στη χώρα μας κάποια άγωνα και κατάλληλα σημεία που να δεχτούν ανώδυνα αυτού του είδους τις επιχειρήσεις;

Γιατί η Πολιτεία συναινεί σε μία κατάσταση που θα μεταβάλλει την απαρμιλλη φύση μας σε «κρανίου τόπο»;

Το περιοδικό μας, όλ' αυτά τα χρόνια, δεν έπαυσε ν' αγωνίζεται για το πρόβλημα του Βυρσοδευγείου και για ό,τι αφορά αυτόν τον τόπο. Και σήμερα, ώρα 12 και ένα λεπτό από την καταστροφή που μας απειλεί, ενστερνίζεται την αγωνία του Κονιτσιώτικου λαού και καλεί τους αρμόδιους να κάνουν το χρέος τους σ' αυτή την περιοχή που δικαιούται καλύτερη μεταχείριση από την Πολιτεία.

Ο Κονιτσιώτικος λαός αγωνίστηκε και θ' αγωνιστεί για τα δικαία του. Άλλωστε, μετά την πικρή απογοήτευσή του από τους ΠΑΝΤΕΣ, δεν έχει άλλη επιλογή.

Κονιτσιώτες. «Νυν υπέρ πάντων ο αγών».

Σ.Ε

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ – ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Ψήφισμα συμπαράστασης

Ο Σύλλογος των καθηγητών του Γυμνασίου και Λυκείου Κόνιτσας σε συνεδρίαση του την 22η Απριλίου 1991 και ώρα 1.30 μ.μ. στο Γραφείο των καθηγητών, θεωρώντας ότι η σχολική κοινότητα δεν μπορεί να είναι αποκομμένη από την τοπική κοινωνία και τα προβλήματά της και λαβαίνοντας υπόψη την προηγηθείσα στο σχολείο ενημέρωση του κ. Δημάρχου, εκδίδει γήφισμα συμπαράστασης στον αγώνα των Κονιτσιωτών για την αποτρο-

Λίγες σκέψεις για το Κέντρο Υγείας Κόνιτσας

Άξιον απορίας, αποτελεί το γεγονός της μακροχρόνιας καθυστέρησης, στην πλήρη λειτουργία του Κ.Υ. Όπως είναι γνωστό το Κ.Υ. στεγάζεται στο οίκημα του παλαιού μεν (1955) ανακαινισμένου τώρα νοσοκομείου του Ε.Ε.Σ. που, επί μεγάλο χρονικό διάστημα, έπαιζε τόσο σπουδαίο ρόλο στην περίθαλψη και προσφορά υπηρεσιών υγείας του τόπου μας. Σήμερα τι μπορεί να προσφέρει; Τελειοποιημένο, σύγχρονο, σαν κτιριακή εγκατάσταση, αφήνει περιθώρια δικαίων ερωτηματικών, για την μη ολοκληρωμένη προσφορά υπηρεσιών του. Ασθενείς από κοινότητες της περιφέρειας μας μένουν άναυδοι, όταν το πολυπληθές παραϊατρικό προσωπικό του, παραπέμπει στα Γιάννενα για ακτινογραφίες, μικροβιολογικές και άλλες εξετάσεις.

Όχι μόνο οι ασθενείς αλλά και ο απλός δημότης, δεν μπορεί να καταλάβει τι ακριβώς συμβαίνει, και η ελλειμματική λειτουργία σε έμγυχο και άγυχο εξοπλισμό, καθιστά το Κ.Υ. ένα διακοσμητικό Κτίριο της πόλης μας. Τι φταίει λοιπόν;

Το τεράστιο οικονομικό πρόβλημα βοά ο αρμόδιος Υπουργός, η απροθυμία προσέλευσης ιατρών ή η μειωμένη ευαισθησία των δημοτών μας;

Στην υπόθεση του Βυρσοδευείου παλαίγυαμε ενωμένοι να διεκδικήσουμε, κι έχουμε όλο το δικαίωμα, τη σωστή υγεία στον τόπο μας.

Η Κυβέρνηση μπορεί και πρέπει να προσλάβει όλο το απαραίτητο προσωπικό στην παραμεθόρια περιοχή μας, διότι, δημοσιογραφικά της καταχωρούνται τουλάχιστον (20.000) προσλήψεις ύποπτες - μη διαφανείς (Βήμα του Νοεμβρίου).

Γιατί να μη βρεθούν γιατροί, όταν υπάρχει πληθώρα σ' αυτόν τον τομέα;

Γιατί να μη βρεθούν μηχανήματα, όταν στις αποθήκες του «ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ» Ν. Ιωαννίνων αχρηστεύονται; Ποιό πολυτιμότερο αγαθό από την υγεία μας; Πόσοι θάνατοι που ξέρουμε ή δεν ξέρουμε, θα είχαν αποφευχθεί στην επαρχία μας, από άμεση και έγκαιρη βοήθεια μιάς ανάλογης ιατρικής παρέμβασης. τα περίφημα κονδύλια της Ε.Ο.Κ. για τις παραμεθόριες περιοχές που διοχετεύονται σ' αλήθεια; Δεν θα μπορούσαν να συμβάλουν, στην έναρξη κάποιων ενεργειών, για τη στελέχωση του Κ.Υ.; Αν, τα δισεκατομμύρια των προεκλογικών εμφανίσεων αφορούσαν έργα κοινωνικής Πρόνοιας και όχι πολιτικών αντιπαραθέσεων. Αν, το ρουσφέτι αφορούσε, τη συγκεκριμένη ανάγκη, για τη συγκεκριμένη εξυπηρέτηση και όχι την γηφοθηρία, Αν, προτεραιότητα υπήρχε, στην Παιδεία, στην Υγεία, στην Πρόνοια, ίσως ένα καλύτερο αύριο ανέτειλε στο Δήμο μας, στο Νομό μας, στην Ελλάδα μας!

Αντωνία Α. Κολιού

πή της οικολογικής υποβάθμισης της περιοχής από τη λειτουργία του Βυρσοδευείου και καλεί τους αρμόδιους φορείς να επανεξετάσουν τη λειτουργία της ως άνω βιομηχανικής μονάδας αποφασίζει ακόμη το παρόν γήφισμα να αναρτηθεί στον πίνακα ανακοινώσεων του Δημαρχείου Κόνιτσας στην κεντρική πλατεία της πόλης και να δημοσιευθεί στον τοπικό τύπο.

Οι Δ/ντές

(τ.σ.υ.)

Οι Καθηγητές

(τ.υ.)

ΓΙΑ ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ

Σκέψεις και προτάσεις

του Βασ. Χατζή

Αγαπητέ κ. Ζιώγα

Με πολλή προσοχή και αμείωτο ενδιαφέρον μελέτησα την εισήγηση για τον Εθνικό Δρυμό Πίνδου που κάνατε στην ημερίδα που διωργάνωσε η Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Κόνιτσας στην Αθήνα, και η οποία εισήγηση δημοσιεύτηκε στο τεύχος Νοέμβρη - Δεκέμβρη 90 του αγαπημένου μας περιοδικού «ΚΟΝΙΤΣΑ».

Μέσω των σελών του περιοδικού σας επιθυμώ να σας εκφράσω τα θερμά μου συγχαρητήρια για την άρτια επιστημονικά διαπραγμάτευση του θέματος, που το αναπτύσσετε με τρόπο αμείλιτο και κατανοητό με αντικειμενικότητα και επιστημονική αρτιότητα, με αγάπη για τον άνθρωπο, την Επαρχία μας, το περιβάλλον, χωρίς στείρους περιολλοντολογικούς υστερισμούς, με γνώμονα το αμοιβαίο όφελος όλων των εμπλεκόμενων στην υπόθεση του Δ.Π., με την λιγότερη δυνατόν βλάβη στις άλλες μορφές έμβιας ζωής.

Οφείλω να σας δηλώσω απερίφραστα ότι συμφωνώ απόλυτα, σημείο προς σημείο, με τις σκέψεις που διατυπώνετε, συμφωνία τόσο απόλυτη σε βαθμό που να έχω την αίσθηση διαβάτοντας την εισήγησή σας, ότι βλέπω τυπωμένες τις δικές μου σκέψεις.

Παίρνοντας λοιπόν την ευκαιρία από την έκκλησή σας - να αποτελέσει η εισήγησή σας αφορμή προβληματισμού για την ανάπτυξη της Επαρχίας μας - επιθυμώ να εκφράσω παρακάτω ορισμένες σκέψεις εστιάζοντας της προσοχή μου στο μέγα θέμα της ανάγκης κατασκευής από τη Δ.Ε.Η. φράγματος και Υδροηλεκτρικού Σταθμού στο ΕΛΕΥΘΕΡΟ, και να τονίσω ορι-

σμένες πλευρές του θέματος ενισχύοντας την δική σας επιχειρηματολογία για την αναγκαιότητα του έργου.

Γενιές και γενιές έζησαν και πέθαναν στην Επαρχία μας και ειδικά στην Λάκκα του Αώου με δύο όνειρα:

α) την οδική σύνδεση Ηπείρου - Μακεδονίας και ειδικότερα με άξονα την Κόνιτσα - Δίστρατο - Γρεβενά.

β) Εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με την εκμετάλλευση των υδάτων του Αώου. Και το μεν πρώτο όνειρο σε ένα του σκέλος, δηλαδή η σύνδεση Ηπείρου - Μακεδονίας έχει πραγματοποιηθεί με τον αυτοκινητόδρομο ΚΟΝΙΤΣΑ - ΕΠΤΑΧΩΡΙ - ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΟΖΑΝΗ, το άλλο του όμως σκέλος, δηλαδή η σύνδεση ΚΟΝΙΤΣΑ - ΓΡΕΒΕΝΑ μέσω των χωριών της Λάκκας του Αώου καθυστερεί με εγκληματικές συνέπειες για τους λίγους εναπομείναντες κατοίκους στα καταδικασμένα σε μαρασμό και ερήμωση χωριά.

Το δεύτερο όνειρο, δηλαδή η τιθάσσευση των νερών του Αώου, η αξιοποίησή τους με την κατασκευή Υδροηλεκτρικού Σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και περαιτέρω απόδοση των νερών για άρδευση του Κάμπου της Κόνιτσας, η συγκέντρωση στο Φράγμα τεράστιων ποσοτήτων νερού για περιόδους ανομβρίας, για ανάγκες χρήσεως των πυροσβεστικών αεροπλάνων για την κατάσβεση των πυρκαγιών, πολύ φοβούμαι ότι - αν δεν παλέψουμε σύσσωμοι, αταλάντευτοι, οργανωμένοι με πείσμα και συνέπεια - ήταν είναι και θα παραμείνει όνειρο και για την επόμενη γενιά.

Έχουν μείνει ανεξίτηλες στην μνήμη μου εδώ 25 χρόνια οι ταμπέλες στην είσοδο του Φαραγγιού κοντά στο πέτρινο τοξωτό παλιό γεφύρι της Κόνιτσας, για μελέτες του υδροδυναμικού του ποταμού, για γεωλογικές μελέτες για κατασκευή φράγματος. Τίποτε από όλα αυτά δεν πραγματοποιήθηκε και η ευθύνη βαραίνει, αφενός την Πολιτεία και όλες τις μέχρι σήμερα Κυβερνήσεις, αφετέρου τους ίδιους τους Ηπειρώτες και Κονιτσιώτες που μοιρολατρικά - πάντοτε ευκολόπιστοι και πάντα προδομένοι - περιμένουν την λύση των προβλημάτων ως παραχώρηση του ελέους και της μεγαθυμίας των εκάστοτε Κυβερνήσεων - χωρίς αγώνα, χωρίς διεκδίκηση, βυθισμένοι σε μακάριανωχελικότητα και αβουλία.

Έχω ζήσει ανείπωτες στιγμές εξευτελισμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, του φιλότιμου και της περηφάνειας των κατοίκων των χωριών της Λάκκας Αώου - αυτών των αετών των βουνών - υποψηφίων βουλευτών - πολιτάντηδων που τάζουν λαγούς με πετραχείλια. Και το χειρότερο, οι κάτοικοι ενώ γνωρίζουν ότι όλα είναι γεύτικα, ευτελισμένα από την ιδιοτέλεια της αρπαγής της γήφου από τους πολιτάντηδες αποδέχονται αυτή την κατάσταση απαθείς, άβουλοι μακάριοι ή δουλικοί.

Θέλω να ζητήσω συγνώμη γι' αυτούς τους χαρακτηρισμούς. Με τι λόγια όμως να στηλιτεύσει κανείς την υποκρισία των καταφερτζήδων - υποψηφίων, την γλοιωδία και ιδιοτέλεια των κομματάρχων, την ευπιστία και ακρισία των γηφοφόρων;

Έκανα την παραπάνω παρέμβαση που εκ πρώτης όψεως μπορεί να θεωρηθεί εκτός θέματος, έχει όμως μεγάλη συνάφεια με την μη πραγμάτωση του

Φράγματος, με την καταδίκη σε μαρασμό της περιοχής μας. Τα προβλήματα λύνονται με ενωτικό, επίμονο, ανυποχώρητο, συστηματικό και ασίγαστο αγώνα. Όσοι έχουμε ζήσει σε άλλες περιφέρειες της Ελλάδας, με παράπονο και πίκρα διαπιστώνουμε την εγκατάλειψη της Ηπείρου από την επίσημη Πολιτεία, την καταδίκη της σε μαρασμό, σε οικονομική και συνακόλουθα κοινωνική και πολιτιστική καχεξία. Αλλά έχουμε γνωρίσει παράλληλα και το πάθος με το οποίο διεκδικούν λύσεις στην Μακεδονία, Κρήτη, Πελοπόννησο κ.λ.π.

Όσον αφορά, το ζήτημα της κατασκευής του φράγματος -ας επιτραπεί παρακαλώ σε εμένα τον μη ειδικό να εκφέρω κάποιες γνώμες σε δευτερεύουσες, εξ ίσου όμως όπως πιστεύω σημαντικές πλευρές του ζητήματος.

Έτσι λοιπόν πιστεύω ότι 1) προ της κατασκευής του Φράγματος και της δημιουργίας της τεχνητής λίμνης θα πρέπει να προηγηθεί αρχαιολογική έρευνα στη λεκάνη που θα κατακλυσθεί από τα νερά της τεχνητής λίμνης. Παρόλο που η Ιστορία δεν αναφέρει την ύπαρξη αρχαίας πόλεως ή οικισμού ή μεμονωμένου μνημείου στην εν λόγω περιοχή, ορθότερο είναι να προηγηθεί συστηματική αρχαιολογική έρευνα για να μην αφενός σε περίπτωση που υπάρχουν καλυφθούν αρχαία μνημεία, αφετέρου να μην εγερθεί καμμία αντίθετη γνώμη με τις γνωστές χρονοβόρες αναβολές που να οδηγήσουν στην ματαίωση του έργου.

2) Όταν και αν ποτέ - με την οργανωμένη επαναλαμβάνω πάλι του Κονιτσιώτικου Λαού - κτισθεί το Φράγμα και ο Υδροηλεκτρικός Σταθμός θα πρέπει να ληφθεί πρόνοια στην περίπτωση που το Φράγμα δεν θα είναι χω-

μάτινο - όπως η μελέτη εισηγείται και όπως οι νεώτερες επιστημονικές παραδοχές για την κατασκευή φραγμάτων επιτάσσουν -στην περίπτωση λοιπόν που κτισθεί τσιμεντένιο φράγμα να επιδειχθεί ιδιαίτερη φροντίδα για να μην κακοποιηθεί αισθητικά το περιβάλλον, πράγμα που θα αποφευχθεί αν επενδυθεί εξωτερικά το τσιμεντένιο φράγμα με λαξευμένη πέτρα ή γρανίτη των βουνών μας. Έτσι θα επιτευχθεί το αρμονικό συνταίριασμα της ομορφιάς της Φύσης με την καλαισθησία και δημιουργική σύζευξη των έργων του ανθρώπου.

Έχω υπόψη μου ως πρότυπο το φράγμα της λίμνης του Μαραθώνα - έργο πραγματικά υψηλής αισθητικής - που το προβάλλω ως παράδειγμα και οι ειδικοί μπορούν να βρουν ανάλογη ή αρτιότερη αισθητικά λύση.

3) Η επάνω επιφάνεια του αναχώματος - η στέγη του φράγματος όπως λέγεται στην γλώσσα των τεχνοκρατών - να είναι τόσο φαρδιά πλέον των 50 μέτρων όπως εισηγείται η μελέτη για να γίνει επάνω της αυτοκινητόδρομος διπλής κατεύθυνσης, η δημιουργία του οποίου θα πραγματώσει την σύνδεση της Κόνιτσας με τα χωριά της Λάκκας του Αώου και εν συνεχεία με τα Γρεβενά, χρήσιμο ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες που η συγκοινωνία από τον χωματόδρομο στον αυχένα της Τραπεζίτσας γίνεται με ανείπωτη δυσκολία και μύριους κινδύνους. Ο εν λόγω αυτοκινητόδρομος θα συνδέσει συγκοινωνιακά, επιτέλους απ' ευθείας, τις δύο γειτονικές επαρχίες Κόνιτσας και Ζαγορίου τις μόνες επαρχίες στην Ελληνική Επικράτεια, που όπως έχει τονίσει σε παλιότερα δημοσιεύματα το περιοδικό μας «ΚΟΝΙΤΣΑ» είναι φαινόμενο μοναδικό και θα πρόσθετα τραγικό και

δηλωτικό συνάμα του «ενδιαφέροντος» της Πολιτείας.

Πριν ολοκληρώσω, επιθυμώ να ευχαριστήσω το αγαπημένο μας περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ» γιατί με τέτοιες δημοσιεύσεις αναδειχνεται πραγματικά όργανο επικοινωνίας και προβολής της Επαρχίας και των προβλημάτων της, να εκφράσω σε σας κ. Ζιώγα ακόμη μια φορά τα συγχαρητήριά μου και την ευχή να έχετε την δύναμη να συνεχίσετε τον δύσκολο αλλά ωραίο αγώνα της διαφώτισης για την ανάγκη της οικονομικής ανάπτυξης της Επαρχίας μας και να καλέσω όλους τους αναγνώστες, όλες τις δυνάμεις της Ηπείρου, από όποιο μετερίζι έχουν τάξει τον εαυτό τους, να ενώσουμε τις δυνάμεις μας και να πιέσουμε προς κάθε κατεύθυνση με σωστά οργανωμένη πάλη, με οδηγό την αγάπη για την επαρχία και την Ήπειρό μας, με στόχο το κτίσιμο του **ΥΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ** που θα συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μας και συνακόλουθα στην κοινωνική και πολιτιστική ανέλιξη, όπως πολύ παραστατικά και επιστημονικά καταδειχνεται στην μελέτη - εισήγηση του κ. Ζιώγα.

*Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Βασ. Χατζής Θεσ/νίκη*

ΤΖΑΜΙΑ — ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ — ΚΑΘΡΕΠΤΕΣ

ΠΑΝΤΟΣ ΤΥΠΟΥ ΜΕ ΤΙΜΕΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ
ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ TRIPLEX & SECIRIT

ΚΙΤΣΙΟΣ Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΟΝΙΤΣΑ
ΕΝΑΝΤΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΑΩΟΣ

ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΓΡΑΒΙΤΣΑ
ΤΗΛ. 22518

Ιστορική Προσέγγιση του οικισμού της Κόνιτσας

Χρήστου Δούσμπη

Η Κόνιτσα, σαν οικισμός με πλεονεκτική γεωγραφική θέση και σαν γεωφυσικός χώρος με ποικιλία φυσικού και εδαφικού στοιχείου και ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες, έχει πλούσια ιστορική παράδοση, η οποία συνοδεύτηκε από αξιόλογη εμπορική και πνευματική ανάπτυξη.

Για το χρόνο της ιδρύσεως του οικισμού και την προέλευση της ονομασίας του δεν υπάρχουν σαφή ιστορικά δεδομένα. Όμως για το θέμα αυτό έχουν διατυπωθεί διάφορες γνώμες, τις οποίες μπορεί να αξιολογήσει ο καθένας και ιδιαίτερα αυτός που ενδιαφέρεται για ευρύτερη και συστηματικότερη ιστορική έρευνα του οικισμού της Κόνιτσας και του χώρου, που τον περιβάλλει.

Ιστορικά στοιχεία του οικισμού.

Ο ιστοριογράφος της Ηπείρου Π. Αραβαντινός υποθέτει ότι το όνομα Κόνιτσα προήλθε από την ονομασία της αρχαίας ηπειρωτικής πόλεως «Κνωσσός» με παραφθορά: (Κνωσσός = Κονισσός = Κόνισσα = Κόνιτσα).

Σύμφωνα με άλλες γνώμες ο Αραβαντινός αναφέρει ότι στη θέση της Κόνιτσας βρισκόταν η πόλη Στύμβαρα, την οποία μνημονεύει και χειρόγραφη επιγραφή της μονής Στομίου.

Ο Γάλλος λόγιος Rougueville (Πουκεβίλ), ο οποίος παρέμεινε ως πρόξενος της χώρας του στα Γιάννενα, πλησίον της αυλής του Αλή Πασά από το 1805 και την ιστορία του τόπου, θεωρεί την επαρχία της Κόνιτσας ως χώρα των αρχαίων Αντιτάνων, οι οποίοι όμως τοποθετούνται στην κοιλάδα του Αργυροκάστρου και του Δρίνου και υ-

ποθέτει ότι στη θέση της σημερινής Κόνιτσας ήταν η αρχαία Αντιτανία, συμπεραίνοντας από την ύπαρξη λειψάνων πελασγικής δήθεν ακροπόλεως στα Β.Α της πόλης. Θεωρεί όμως ως πιθανότερη την άποψη, κατά την οποία στο όνομα της πόλεως Κόνιτσα πρέπει να αναγνωρίσουμε την πόλη Γλαβινίτσα, πρωτεύουσα της μεσημβρινής Ιλλυρίας, την οποία αναφέρει η Άννα Κομνηνή στο III, IV και XIII βιβλίο της ιστορίας της. Ο Πουκεβίλ δεν ασπάζεται τη γνώμη του Μελετίου Γεωγράφου, ο οποίος τοποθετεί στο χώρο της σημερινής Κόνιτσας τη μεσαιωνική Βελλά, ούτε τη γνώμη του Άγγλου περιηγητή Λήκ. ο οποίος δέχεται ότι στον ίδιο χώρο ήταν χτισμένη η πόλη Ερίβοια και στην περιοχή κατοικούσαν οι Παραναίοι.

Ο Ευριπίδης Σούρλας, παιδαγωγός, στη μελέτη του: «Συμβολή εις την ιστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, Ἡπειρωτικά χρονικά 1929, σελίς 197-198», αναφέρει τα εξής σχετικά με την προέλευση της ονομασίας της Κόνιτσας και την εξέλιξη του οικισμού της:

«Ἡ νεωτέρα ὀνομασία τῆς πόλεως εἶναι πάντως Σκυθοσλαυϊκή, καθόσον παρόμοια ὀνόματα σλαυϊκά ἀποδίδονται ὑπὸ τῶν Σλαύων εἰς ὅλας τὰς πόλεις τὰς κειμένας εἰς τοὺς στενωπούς, τὰς καλουμένας κλεισωρίας ἢ κλεισοῦρας. Τοιαύτη κλεισοῦρα ὑπάρχει ὄντως ἡ Β.Α. τῆς Κονίτσης τοποθεσία, ἔνθα τὸ σημερινὸν χωρίον Πεκλάρι, καλεῖται δὲ μέχρι σήμερον κλεισοῦρα, εἶναι δὲ τῷ ὄντι ἡ στενωπὸς αὕτη πραγματικὴ κλεισοῦρα.

Ἡ γνώμη τοῦ Palmer (Πάλμερ) ὅτι ἡ λέξις Κόνιτσα εἶναι σλαυϊκὴ εἶναι

πιθανωτάτη, ενισχυομένη και εκ τῆς υπάρξεως πληθύος ἐτέρων τοπωνυμικῶν ὀνομάτων τῆς αὐτῆς κατηγορίας: (Δεπαλίτσα, Οστανίτσα, Τοπόλιτσα κ.λ.π). Ἄλλωστε δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν ὅτι καὶ ἱστορικῶς ἐξαταζομένου τοῦ πράγματος τὰ μόνα λείψανα, οἵτινα κατὰ τὴν μακραίωνα σλαυϊκὴν κατάκτησιν παρέμειναν ὡς τεκμήρια τῆς διαβάσεως τῶν Σλαύων, (δεδομένου ὅτι, ἐλλείπει πολιτισμοῦ ὑπερτέρου, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχει καὶ βαθυτέραν ἐπίδρασιν ἢ σλαυϊκὴ ἐκείνη κατάκτησις καὶ ἐπιδρομή), ἦσαν τοπωνυμικὰ τινὰ ὀνόματα πόλεων, χωρίων καὶ οὐδὲν πλέον».

Ὁ Ευριπίδης Σούρλας δέχεται ὡς πιθανὴ καὶ ανεπιβεβαίωτη ἱστορικὰ τὴν ἀποψη τοῦ Πουκεβίλ ὅτι στὴ θέση τοῦ σημερινοῦ οικισμοῦ τῆς Κόνιτσας βρισκόταν ἡ ἀρχαία πόλις Αντιτανία. Δὲν δέχεται ὅμως ὅτι ὑπάρχει οποιαδήποτε σχέση ἀνάμεσα στὴ Γλαβινίτσα, πρωτεύουσα τῆς μεσημβρινῆς Ἰλλυρίας, καὶ τὴν Κόνιτσα, λέγοντας ὅτι γι' αὐτὸ κανένας δὲν ἀμφιβάλλει καὶ ὅτι τὸ ἀντίθετο πιστεύει μόνον ὁ ευφάνταστος Γαλάτης ἰατρός - ἐξάλλου θεωρεῖται ὅτι ὁ Πουκεβίλ ἐγράψε πολλές ἀνακρίβειες, που μετέδωσαν σ' αὐτὸν οἱ Ἀλβανοὶ συνοδοί.

Ἀπὸ τὶς διάφορες γνώμες καὶ ἀποψεις, που ἔχουμε ἀναφέρει, προκύπτει ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἱστορικὰ δεδομένα, σχετικὰ με τὸ χρόνο που χτίστηκε ἡ Κόνιτσα, ποῖός ἦταν ὁ πρῶτος οικισμὸς τῆς καὶ ποιά ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξή του.

Τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι στὴ θέση αὐτὴ ὑπῆρχε ἀπὸ τὰ ἀρχαία χρόνια κάποια πόλις, που στὴ διαδρομὴ τοῦ χρόνου χτίστηκε καὶ ξαναχτίστηκε καὶ καταστράφηκε ἐπανελημμένα ἀπὸ ἐπιδρομὲς βαρβαρικῶν φύλων.

Εἶναι ἐπίσης πολὺ πιθανό, μάλλον

βέβαιο, ὅτι ὁ πρῶτος πυρῆνας τοῦ νεώτερου οικισμοῦ τῆς Κόνιτσας χτίστηκε στὴ θέση Λάκκα, ἡ οποία εἶναι προφυλαγμένη ἀπὸ δύο αὐχένες καὶ προστατευόταν ἀπὸ τὸ κάστρο, που βρισκόταν πάνω ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση καὶ προφανῶς εἶχε χτιστεῖ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι ἡ Κόνιτσα περιήλθε στους Τούρκους ἐπὶ Σουλτάνου Μουράτ (1421 - 1451) με τὴ βοήθεια τοῦ ἀρνησίδροσκου Ἰσαήμ ἀπὸ τὸ Λεσκοβίκι, ὁ οποίος ἦταν ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς Ἡπειρώτες που ἀσπάστηκε τὸν ἰσλαμισμό καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ παρέσυρε κι ἄλλους Ἕλληνες τῆς ἐπαρχίας.

Στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἡ Κόνιτσα ἦταν ἔδρα Καϊμακάμη (υποδιοικητὴ) καὶ παρουσίασε μεγάλη οικονομικὴ πρόοδο. Σπουδαία ἦταν ἡ ἀνάπτυξη τῆς θυρσοδευίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, που τὰ μέσα συγκοινωνίας δὲν εἶχαν ἀκόμα ἀναπτυχθεῖ, ἡ Κόνιτσα ἀποτελοῦσε σπουδαῖο διαμετακομιστικὸ ἐμπορικὸ σταθμὸ. Μέσω τῆς Κόνιτσας γίνονταν οἱ ἐμπορικὲς μεταφορὲς με φορτηγὰ ζῶα (καρὰβάνια) μεταξύ Δυτικῆς Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχαν τότε στὴν Κόνιτσα πλούσιοι Τούρκοι μπέηδες, κάτοχοι μεγάλων τσιφλικίων στὴ Θεσσαλία, ἡ κωμόπολις σημείωσε τὴν περίοδο ἐκείνη ἀξιόλογη οικονομικὴ ἀνδισπ. Λεγόταν μάλιστα τὸ ἐξῆς λαϊκὸ ἀπόφθεγμα, που δήλωνε τὴν τότε ἀκμὴ τῆς Κόνιτσας «Κόνιτσα κασαμπάς, Γιάννενα χωριό».

Ἡ Κόνιτσα φημιζόταν ἀκόμα γιὰ τὶς μεγάλες ἀρχοντικὲς τουρκικὲς οἰκογένειες. Ὁ περιώνυμος Βοεβόδας τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 18οῦ αἰῶνα, Χασεκῆς, καταγόταν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα, καθὼς καὶ ἡ μητέρα τοῦ Ἀλή Πασά ἡ Χάμκω, ἡ οποία ἦταν θυγατέρα τοῦ Ζεϊνέλ - Βέν.

Τα ερείπια του αρχοντικού του και άλλων τούρκικων αρχοντικών σώζονται και σήμερα στην Πάνω Κόνιτσα, που αποτελούν μαρτυρία εκείνης της ιστορικής περιόδου. Το σπίτι της Χάμκως σώζεται όρθιο, καθώς και η πύλη του αρχοντικού.

Οι πλούσιοι Τούρκοι μπέηδες, όπως είναι γνωστό, διατηρούσαν στην Κόνιτσα αρχοντικά σπίτια (πύργους), που περικλείονταν από υψηλούς μαντρότοιχους.

Στο έξω μέρος της μεγάλης θολωτής και βαριάς εξώθυρας κάθε αρχοντικού συνήθιζαν να χτίζουν με πελεκητή πέτρα δυό υψηλά πέτρινα καθίσματα - μπάσια, ένα από κάθε πλευρά, όπου κάθονταν οι φρουροί των μπέηδων.

Εδώ έχει την αρχή της η συνήθεια, που είχε επικρατήσει, να χτίζονται στην εξώθυρα των σπιτιών όλων σχεδόν των χωριών των γύρω περιοχών τέτοια πέτρινα καθίσματα.

Σύνθεση πληθυσμού:

Αναφέρεται ότι την εποχή της τουρκοκρατίας, κατά το τέλος περίπου του 18ου αιώνα, τότε που η Κόνιτσα βρισκόταν σε ακμή, ο πληθυσμός της ήταν 7.000 κάτοικοι, από τους οποίους 4.000 ήταν χριστιανοί. Με τον καιρό μειώθηκε ο πληθυσμός της και στα νεώτερα χρόνια διαμορφώθηκε ακόμα σε μικρότερα ποσοστά. Το 1880 ο συνολικός πληθυσμός της πόλης ανερχόταν σε 4218 κατοίκους, από τους οποίους οι 2058 ήταν χριστιανοί.

Το 1928 οι κάτοικοι ανέρχονταν στους 1959. Το 1940 ο πληθυσμός της υπολογίζεται σε 2313 άτομα.

Το 1961, σύμφωνα με της τότε απογραφή, η Κόνιτσα αριθμούσε 596

οικογένειες και ο πληθυσμός της ανερχόταν σε 2984 άτομα. Από το σύνολο των 596 οικογενειών η πλειονότητά τους ήταν οικογένειες γηγενών, 60 περίπου οικογένειες προέρχονταν από τα χωριά της επαρχίας και τη Βόρειο Ήπειρο, που εγκαταστάθηκαν στην Κόνιτσα μερικές από αυτές πριν από τον πόλεμο του 1940 και οι υπόλοιπες - οι περισσότερες - κατά την πρώτη κυρίως 10/ετία μετά τον πόλεμο, 100 περίπου οικογένειες προσφύγων από τη Μικρά Ασία, από τις οποίες οι περισσότερες εγκαταστάθηκαν στην Κόνιτσα το 1925, προερχόμενες από την περιοχή Μίσλιν - Ίγδισ και οι υπόλοιπες το 1928, προερχόμενες από την Καισάρεια.

Τέλος μέσα στο σύνολο αυτώντων οικογενειών περιλαμβάνονται και 10 περίπου οικογένειες Οθωμανών, οι οποίες παρέμειναν στην Κόνιτσα μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών, γιατί άλλες από αυτές δεν είχαν το δικαίωμα ανταλλαγής λόγω της αλβανικής υπηκοότητάς τους και άλλες δεν θέλησαν να εγκαταλείψουν τον τόπο που γεννήθηκαν και ζούσαν. Αυτοί μιλούν την ελληνική γλώσσα και τα παιδιά τους φοιτούν στα ελληνικά σχολεία.

Δεν έχουν τώρα κοινούς τόπους λατρείας, αλλά εκτελούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα στα σπίτια τους. Σώζεται σήμερα ένα τζαμί πιά πάνω από την πέτρινη γέφυρα, κοντά στη θέση κυπαρίσσια και ένα δεύτερο ήταν στη θέση του Αγίου Κοσμά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1971 ο πληθυσμός του Δήμου Κόνιτσας ανερχόταν σε 3150 κατοίκους και κατά την απογραφή του 1981 οι κάτοικοι ανέρχονταν σε 2849 άτομα.

συνεχίζεται

ΑΠΟΨΕΙΣ - ΚΡΙΣΕΙΣ

Όπως γράγαμε και στο προηγούμενο τεύχος, απ' αυτή τη σελίδα θα εκθέτουμε απόψεις, προτάσεις, σχόλια για διάφορα ζητήματα που αφορούν τον τόπο μας. Σήμερα θα επαναφέρουμε στη δημοσιότητα το θέμα της σύνδεσης της Επαρχίας μας με το Ζαγόρι, θέμα για το οποίο είχαμε ξαναγράψει και στο παρελθόν· πέρασαν χρόνια από τότε χωρίς να γίνει τίποτα.

Είναι μερικά πράγματα, πολλές φορές, που μπορούν να γίνουν με λίγα χρήματα, αλλά η χρησιμότητά τους να 'ναι μεγάλη, για πολλούς.

Θεωρούμε ότι η σύνδεση Κόνιτσας - Ζαγορίου έχει μεγάλη σπουδαιότητα για τις δύο επαρχίες και οι συνθήκες είναι ώριμες να πραγματοποιηθεί σύντομα, αν το θελήσουν, ο Δήμος Κόνιτσας και οι Κοινότητες Αγ. Μηνά, Αρίστης, Παπίγκου, Κλειδωνιάς.

Πρέπει επιτέλους να ρίξουμε τα τείχη του απομονωτισμού και ν' ανοίξουμε κανάλια εισροής και εκροής του ανθρώπινου ρεύματος, προς κάθε κατεύθυνση.

Τέτοια κανάλια πρέπει ν' ανοίξουν μεταξύ Α. Ζαγορίου και Κόνιτσας (από Βρυσσώρι - Παλαιοσέλλι), μεταξύ Αλβανίας και Κόνιτσας (από Μέρτζιανη) και μεταξύ Δ. Ζαγορίου και Κόνιτσας (από Βίγλα).

Φυσικά όλα αυτά μαζί είναι δύσκολο να πραγματοποιηθούν σύντομα. Οποσδήποτε θα χρειαστεί χρόνος, κόπος (δραστήριες ενέργειες) και χρήμα. Μπορούμε, όμως, να καταπιαστούμε άμεσα μ' έναν απ' αυτούς τους στόχους, που είναι εύκολο να υλοποιηθεί σε σύντομο διάστημα και χωρίς σπουδαία δαπάνη.

Εννοούμε, δηλαδή, τη σύνδεση με το Ζαγόρι από το κοντινότερο σημείο που μπορεί να γίνει η διάνοιξη ενός μικρού δρόμου (λιγότερο από 1.000 μέ-

τρα). Το παρακλάδι αυτό αν γίνει στο δεύτερο, μετά το Βοϊδομάτη, μεγάλο «πέταλο» θα ενώσει τον εθνικό δρόμο, από τη Βίγλα, με τον ασφαλτόδρομο που οδηγεί προς Αρίστη - Πάπιγκο.

Έτσι μεγάλο μέρος από το τουριστικό ρεύμα που ρέει προς Πάπιγκο και επιστρέφει πάλι προς Καλπάκι, θα μπορεί στην επιστροφή του να διοχετεύεται εύκολα στο λεκανοπέδιο του Βοϊδομάτη και οπωσδήποτε στην Κόνιτσα.

Είναι ευνόητο ότι αυτή η κίνηση θα φέρει κέρδη στην Επαρχία μας, αλλά και στην άλλη πλευρά, γιατί και μεγάλο μέρος επισκεπτών της Κόνιτσας από Μακεδονία θα διοχετεύεται προς τα κει.

Πρέπει να προσδέσουμε και κάποια άλλα οφέλη για τού μόνιμους κατοίκους των δύο περιοχών από το προαναφερόμενο παρακλάδι. Με λιγότερα χιλιόμετρα και σε μικρότερο χρόνο, Παπιγκινοί, Αριστινοί, Αημνιώτες, θα μπορούν να επισκέπτονται την Κόνιτσα για αγορές, Υπηρεσίες, Κέντρο Υγείας κ.α. Μάλιστα αν με τη φροντίδα του Δήμου Κόνιτσας δρομολογηθεί ένα από τα λεωφορεία της γραμμής Γιάννινα - Κόνιτσα να περνάει το πρωί από τα προαναφερόμενα χωριά και να γυρίζει απ' αυτά το μεσημέρι, επιστρέφοντας στη βάση του, αυτό θα είναι μιά καλή εξυπηρέτηση.

Ο καθένας μπορεί να σκεφτεί πόσα μπορεί να προσφέρει η διάνοιξη αυτού του μικρού δρόμου...

Νομίζουμε ότι με πρωτοβουλία του Δημάρχου Κόνιτσας και τη συμμετοχή των Κοινοταρχών Κλειδωνιάς, Αγ. Μηνά, Μεσοβουνίου, Αρίστης, Παπίγκου, τα παραπάνω θα γίνουν σύντομα πράξη, αρκεί να πάρουμε όλοι το ζήτημα «ζεστά».

Σ.Τ

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

«Μια σύγχρονη κοινωνική μάστιγα»

Του Παν. Φ. Νάτση Αξ/κού Δικ/κού
Αθήνα 5.3.1991

Ξεκινώντας αυτό το σημαντικό όσο και πολύπλευρο θέμα θα πρέπει να σας εξηγήσω το λόγο που με ώθησε να καταπιαστώ με το πρόβλημα των ναρκωτικών. Ο λόγος είναι πολύ απλός. Γιατί είναι ένα καυτό πρόβλημα που απασχολεί τους νέους, γιατί έχει τεράστιες διαστάσεις και γιατί απ' την αντιμετώπισή του εξαρτώνται πολλά άλλα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και άλλα προβλήματα.

Επειδή εξ άλλου το θέμα έχει πολλές πτυχές ζητώ την κατανόσή (σας) αν δεν καταφέρω να αναπτύξω όλες τις πτυχές του θέματος ισόρροπα, αν και θα καταβάλω κάθε δυνατή προσπάθεια.

Το πρόβλημα των ναρκωτικών δεν είναι καθόλου σημερινό. Έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα, με την έννοια ότι από τα αρχαία χρόνια υπήρχαν τοξικές ουσίες που προκαλούσαν ανάλογα αποτελέσματα. Μόνο που είναι δύσκολο να καθοριστεί με ακρίβεια η ταυτότητα των ναρκωτικών αυτών ουσιών. Πάντως τα ερωτήματα υπάρχουν. Π.χ. Τι ακριβώς περιείχε το κύπελλο που έδωσαν στο Σωκράτη; Τι είδους μανιτάρια σέρβιραν στον αυτοκράτορα Κλαύδιο; Τι ήταν τέλος πάντων οι ατμοί εκείνοι που μεθούσαν την Πυθία στο μαντείο των Δελφών; Επίσης στην Οδύσσεια διαβάζουμε ότι για να μπορέσει ο Οδυσσεύς να ξεφύγει από τα μάγια της Κίρκης παίρνει από τον Ερμή ένα μυστηριώδες φυτό. «Η ρίζα ήταν μαύρη και το λουλούδι του άσπρο σαν το γάλα, οι θεοί το αποκαλούν «μώλυ», οι θνητοί το αποσπούν με δυσκολία, οι θεοί ό-

μως είναι παντοδύναμοι». Ποιό ήταν λοιπόν αυτό το μαγικό φυτό της ζωής; Οι απαντήσεις βέβαια ανήκουν στους βοτανολόγους, τοξικολόγους και άλλους επιστήμονες, όμως εγώ θα σας δώσω μία απ' τις απαντήσεις που έχουν δώσει για τον Οδυσσεύα. Το μώλυ λοιπόν υποστηρίζουν οι επιστήμονες είναι ο «ελλίβορος», ο οποίος περιέχει αλκολοειδείς ουσίες που επιβραδύνουν το ρυθμό της καρδιάς, που περιορίζουν τη δύναμη των συστολών της. Είναι υποτασικό κι ενεργεί σαν ελαφρό καθαρτικό. Το έπαιρναν όσοι πάδαιναν νευρικές παρακρούσεις. Ο υιοσκύαμος και μανδραγόρας είναι και αυτά φυτά με λευκά λουλούδια που φυτρώνουν στα παράλια της Μεσογείου. Έχουν ιδιότητες ηρεμιστικές και ναρκωτικές. Υπάρχει πίστη ότι απ' αυτά έφτιαχναν το «ισχυρό Νηπιοδές» που έκανε του χρήστες να ξεχνάνε τις δυστυχίες και μ' αυτό ο Ιάσωνας αποκοίμησε το δράκο στην Κολχίδα.

Στον Οδυσσεύα δόθηκε ένα απ' τα δύο και έτσι μπόρεσε να ξεχάσει τους συντρόφους του και να συνεχίσει το ταξίδι του για την Ιθάκη.

Μετά απ' αυτή την αναγκαία αναδρομή ερχόμαστε στην εποχή μας να τονίσουμε ότι η έκρηξη της διάδοσης των ναρκωτικών ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του '60. Συμπίπτει με τον πόλεμο του Βιετνάμ και το κίνημα των χίπηδων, τα «παιδιά των λουλουδιών και της αιώνιας αγάπης».

Μεταδόθηκε από τότε ραγδαία σ' όλες τις γωνιές της γης και εξακολουθεί με αμείωτη ένταση, σε βαθμό που ο

ΟΗΕ ανησυχεί για το μέλλον της κοινωνίας μας. Υπάρχουν κράτη ολόκληρα που ζουν από την παραγωγή ναρκωτικών ουσιών. Πριν όμως αναφερθώ εκτενέστερα σ' αυτό ας απαντήσω στο ερώτημα. Τι είναι ναρκωτικά και ποιά τα είδη τους;

Τα ναρκωτικά λοιπόν είναι ουσίες φυσικές και συνθετικές που επιδρούν εξειδικευμένα σε ορισμένες περιοχές του εγκεφάλου. Όλα τα ναρκωτικά επιδρούν στο μυαλό, στις αισθήσεις και στη συμπεριφορά, στον οργανισμό και στις λειτουργίες του. Αποδιοργανώνουν τον γυχισμό και την προσωπικότητα. Κι όχι μόνο αυτά. Οδηγούν στο περιθώριο, στην πορνεία, στο έγκλημα, σ' ένα δρόμο χωρίς γυρισμό, και με μαθηματική ακρίβεια στο θάνατο. Τα είδη των ναρκωτικών είναι:

Τα γευδαισθησιογόνα, η ινδική κάνναβη, το χασίς, η μαριχουάνα, η «Μαύρη», τα διεγερτικά, η κοκαΐνη, οι Αμφιταμίνες, τα κατασταλτικά, τα οπιούχα, η μορφίνη, η ηρωΐνη, η μεθαδόνη, η μεθιδίνη, τα υπνωτικά, τα ηρεμιστικά. κ.α.

Μπορεί το πρόβλημα των ναρκωτικών να μην είναι καινούργιο, όμως παρουσιάζεται με ιδιαίτερα έντονα χαρακτηριστικά σήμερα κι έχει διαφορετικές επιπτώσεις ανάλογα με το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό, δεσμικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο υπάρχει κάθε φορά.

Επίσημες και αναγνωρισμένες έρευνες δίνουν ενδεικτικά τη διάσταση και το χαρακτήρα του προβλήματος όπως παρουσιάζεται στη σημερινή κοινωνία, έτσι μπορούμε να καταλήξουμε στα εξής:

Η χρήση των ναρκωτικών σήμερα γίνεται όλο και πιο συχνά από άτομα νεαρής ηλικίας, τείνει να φτάσει στις

πρώτες τάξεις του Γυμνασίου. Διακρίνοντας τα κοινωνικά στρώματα από τα οποία προέρχονται τα άτομα που κάνουν χρήση, έχει δηλαδή τάσεις αταξικού χαρακτήρα, και εμφανίζεται στα δύο φύλα.

Το πρόβλημα εμφανίζεται πιο έντονα σε άτομα που έχουν μια συγκεκριμένη ιδεολογία γύρω από τα πρότυπα ζωής και μια αντίστοιχη κουλτούρα που τα χαρακτηριστικά της είναι μία αποκεντρική τάση αμφισβήτησης, άρνησης και μηδενισμού της οργανωμένης κοινωνικής ζωής των δεσμών και αξιών που τη διέπουν.

Οι τραγικές περιπτώσεις νέων που αναζητώντας φανταστικές διεξόδους από το συγκεκριμένο τρόπο ζωής τους βρήκαν το θάνατο δείχνουν ότι το φαινόμενο της χρήσης των ναρκωτικών έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. Εκείνο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι το φαινόμενο των ναρκωτικών δεν είναι δυνατό ν' αντιμετωπιστεί ανεξάρτητα από τα κοινωνικά, δεσμικά, νομικά και πολιτιστικά πλαίσια που ορίζονται στη σχέση της νέας γενιάς με την κοινωνία. Έτσι ορισμένα σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα διαμορφώνουν τις συνθήκες εκείνες που αντικειμενικά ευνοούν τη διάδοση ναρκωτικών. Αποτελούν τις αιτίες ανάπτυξης των ναρκωτικών, κεφάλαιο σημαντικό για να προχωρήσουμε στις προτάσεις για την εξάλειψη του φαινομένου. Τέτοιες αιτίες είναι:

Η αβεβαιότητα και το άγχος ιδιαίτερα της νεολαίας. Η ανεργία και τα προβλήματα που αυτή συνεπάγεται. Η υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής, η τυποποιημένη και παθητική γυχαγωγία. Η όξυνση των προβλημάτων στη μόρφωση στις συνθήκες σπουδών, στη δουλειά και την γυχαγωγία οδηγούν πολ-

λές φορές τους νέους σε αδιέξοδο. Ο κίνδυνος μιας παγκόσμιας πυρηνικής καταστροφής, ο προκλητικός βομβαρδισμός με πολυτελή και απρόσιτα καταναλωτικά αγαθά κυρίως μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (κρατικά και ιδιωτικά). Η έλλειψη αρμονικής οικογενειακής ζωής. Η ανεπαρκής κοινωνική περίθαλψη. Η έλλειψη αθλητικών χώρων και πολιτιστικών κέντρων.

Ποιοί όμως ενδιαφέρονται να στρέφεται η νεολαία στα ναρκωτικά;

Η Ραγδαία διάδοση των ναρκωτικών στις νεολαίες των καπιταλιστικών κυρίως χωρών όπως και στις χώρες του τρίτου κόσμου, είναι ένα φαινόμενο που ελέγχεται και κατευθύνεται, ένα φαινόμενο που αποτελεί πολιτικό όπλο έναντι στον υγιή δυναμισμό της νεολαίας. Πίσω από τους καλλιεργητές ναρκωτικών, σε απέραντες εκτάσεις. Πίσω από τους παραγωγούς τεράστιων ποσοτήτων συνθετικών ουσιών στα εργαστήρια μεγάλων φαρμακευτικών επιχειρήσεων. Πίσω από τους μικρούς και μεγάλους εμπόρους του λευκού θανάτου, είναι βέβαιο ότι υπάρχει ένα σατανικά οργανωμένο κέντρο. Όποιες αμφιβολίες υπήρχαν γι' αυτό σήμερα έχουν ξεπερασθεί. Ήδη διαθέτουμε και την απαραίτητη τεκμηρίωση.

Για παράδειγμα η μεγάλη δίκη στη Νέα Υόρκη της εταιρείας RIZZA CONANEC που διατηρεί αλυσίδα καταστημάτων πίτσας. Η δίκη αυτή έγινε πηγή σημαντικών αποκαλύψεων. Κράτησε 18 μήνες κατέθεσαν 100 μάρτυρες και συμπληρώθηκαν πρακτικά 24.000 σελίδων. Βγήκε στο φως ο μηχανισμός με τον οποίο η Μαφία ελέγχει τα ναρκωτικά απ' τον αγρότη της Μ. Ανατολής και Κ. Αμερικής μέχρι την κατανάλωση. Η δίκη φανέρωσε ότι μεταξύ των δύο πόλεων της διακίνησης δηλ. του GAETANO BADALAMENTI,

νονού της Σικελικής Μαφίας και του παραλήπτη του «εμπορεύματος» SALVATORE CATELANO, νονού της Μαφίας της Νέας Υόρκης κινούνταν και συντόνιζε τις λεπτομέρειες ο TOMAZO BYSCHE επονομαζόμενος νονός των δύο κόσμων. Όλα αυτά όμως έγινε δυνατό να αποκαλυφθούν χάρη σε μια απλή σύμπτωση. Σε μία σύγκρουση στις Η.Π.Α. για εκκαθάριση λογαριασμών, σκοτώνονται οι δύο γιοί του Μπρουσκέτα. Έτσι ο Μπρουσκέτα σε μία στιγμή γυχικής κατάρρευσης και κρίσης ανασφάλειας, καταφεύγει στην FBI και αποφασίζει να παραβεί τον ιερό νόμο της σιωπής της Μαφίας. Ο Μπρουσκέτα οδηγείται μέσα σε αλεξίσφαιρο κουβούκλιο στη δίκη και με ειδικά μέτρα ασφαλείας καταθέτει και δίνει στη δημοσιότητα πολύτιμες πληροφορίες για τη διακίνηση των ναρκωτικών. συνεχίζεται

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Γενάρης 1991

Μέγιστη θερμοκρασία: 16,4°
Ελάχιστη θερμοκρασία: - 10°
Σχετική υγρασία: 66 %
Ύψος βροχής: 2,5 εκ.

Φλεβάρης

Μέγιστη θερμοκρασία: 17,2°
Ελάχιστη θερμοκρασία: - 9,8°
Σχετική υγρασία: 76 %
Ύψος βροχής: 206 εκ.

Μάρτης

Μέγιστη θερμοκρασία: 25,6°
Ελάχιστη θερμοκρασία: - 2,2°
Σχετική υγρασία: 61 %
Ύψος βροχής: 49,7 εκ.

Η ΔΟΞΑΣΜΕΝΗ ΚΟΙΛΑΔΑ

(Η λεκάνη του Αώου)

του Ηλία Ε. Παπαζήση

Μέρος 23ον

Η συγκοινωνία και η επικοινωνία γενικά στην Κοιλάδα του Αώου, υπήρξε καθυστερημένη, δύσκολη, προβληματική. Στη δημιουργία της κατάστασης αυτής συνετέλεσαν:

Η απόμερη θέση της Κοιλάδος, σφηνωμένη ανάμεσα στις οροσειρές του Σμόλικα και της Τύμφης, ή κακοτράχαλη μορφολογία του εδάφους της, ο Αώος ποταμός που την διαχωρίζει εις ένθεν- η λάκκα του Αώου - και εκείθεν το Ακροζαγόρι, οι παραπόταμοι και οι χείμαρροι που τις πλαγιές της τεμαχίζουν και την κάμνουν «ποταμοκοιλάδα», της Πολιτείας η αδιαφορία και αδράνεια και τέλος, η των κατοίκων αυτής μοιρολατρία.

Ένθεν, ήτοι στη Λάκκα του Αώου, πανάρχαια, απ' τον αυχένα της κορυφογραμμής «Σουσνίτσα», τα χωριά της, και τον αυχένα της κορυφογραμμής «Βασιλίτσα», διήρχετο η ημιονική οδός Κονίτσης - Διστράτου - Γρεβενών. Σήμερα, η 36η επαρχιακή οδός Κονίτσης - Διστράτου - Διέσχιζε δε η ημιονική αυτή οδός τον μεγαλύτερο ορεινό πινδικό όγκο και κατά συνέπειαν οι κατοπιές της και τα δύματα αυτών εις ζώα και ανθρώπους ακόμη, ήταν πολλά. Συγκεκριμένα στη Λάκκα του Αώου και μόνον, τέτοιες κατοπιές ήταν: η θέση «Σκάλα» στην περιοχή Πάδων προς τα Άρματα, η θέση «Κοτσιόφτη» στην περιοχή Ελευθέρου προς Παλαιοσέλλι και η θέση «Σκάλα Μπατζέλα» πάνω απ' το χωριό Πηγή (Πεκλάρι).

Παρά ταύτα, υπήρξε χρονική περίοδος κατά την οποία η κυκλοφορία στη δύσβατη αυτή οδό, υπήρξε μεγάλη. Πιθανολογείται, ότι ο βασιλιάς της Ηπείρου Άδμπος, απ' την οδό αυτή εφυγέδευσε στην αρχαιότητα τον ικέτην του Θεμιστοκλή, για να μη τον συλλάβουν οι διώκτες του Αθηναίοι.

Τη χρονική πάλι περίοδο, που στις παρυφές της Τύμφης κυριαρχούσαν οι Τυμφαίοι, οι φρουροί εκείνων δεν επέτρεπον δίοδο στους Μακεδόνας να εισβάλουν στην Ήπειρο. Ένεκα τούτου, ο βασιλεύς Φίλιππος ως και οι μετέπειτα Βασιλείς της Μακεδονίας, για την εισβολή και κατάληψη της Ηπείρου αλλά και τους πολέμους των με τους Ρωμαίους, αναγκάσθησαν να χρησιμοποιήσουν τις δύσβατες διαβάσεις του Σμόλικα, μεταξύ των οποίων και τη συντομότερη όλων, την ημιονική οδό Κονίτσης - Διστράτου - Γρεβενών. Λέγεται, ότι ο βασιλεύς Φίλιππος, για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεών του, έστησε το ορμητήριό του (στρατηγείο) στο χωριό της Περιφέρειας Γρεβενών που φέρει σήμερα το όνομά του «Φιλιππαίοι». Βρίσκεται επί την οδό Κονίτσης - Διστράτου - Γρεβενών κοντά στις παρυφές της Βασιλίτσας που χωρίζει στο σημείο αυτό τη Μακεδονία απ' την Ήπειρο. Ακόμη ο Φίλιππος, προώθησε και εγκατέστησε στη Λάκκα του Αώου προφυλακές με αντικειμενικό σκοπό, να διαφυλάξει τη διερχόμενη ημιονική οδό από ενδεχόμενες εχθρικές προσβολές και επιπλέον να διατηρήσει ελεύθερη την κυκλοφορία στον αυχένα της κορυφογραμμής «Σουσνίτσα». Έ-

δρα των προφυλακών αυτών, πιθανολογείται η σημερινή περιφέρεια του Παλαιοσελλίου. Εκεί συναντά κανείς πολλούς τάφους αρχαίους, άλλους συγκεντρωμένους και άλλους διεσπαρμένους. Δεν αποκλείουμε την εκδοχή, το περιεχόμενο των τάφων αυτών, οι σκελετοί, ότι είναι μακεδόνων μαχητών της περιόδου εκείνης. Μιά συστηματική έρευνα και οστεολογική εξέταση, δ' απεκάλυπτε την πραγματικότητα.

Την ημιονική οδό Κονίσης - Δίστρατου - Γρεβενών, δεν την εχρησιμοποίησαν οι Μακεδόνες μόνον για την εισβολή στην Ήπειρο και άλλες διάφορες πολεμικές επιχειρήσεις με τους Ρωμαίους. Εχρησίμευσε σ' αυτές δυστυχώς και σε δυσάρεστες περιπτώσεις. Σχετικά, όπως και αλλαχού αναφέρομε, ο Άγγλος καθηγητής HAMMOND στο βιβλίο του «Ήπειρος (B)» σελίδα 112 γράφει: «ο Φίλιππος ο Ε' βασιλεύς της Μακεδονίας, υποχωρών στα στενά του Αώου, ηκολούθησε προφανώς το δρόμο που πάρθηκε απ' τους υποχωρούντας Ιταλούς το 1940, που είναι μέσ' απ' το Ελεύθερο - Δίστρατο. Την κατάληψη της ημιονικής οδού Κονίσης - Γρεβενών ως και ολοκλήρου της Κοιλιάδος του Αώου, επεχείρησαν να επιτύχουν στην αρχαιότητα και οι Ρωμαίοι, για να χωρίσουν τη Μακεδονία απ' την υπόλοιπη Ελλάδα. Απεκρούσθησαν όμως απ' τους Μακεδόνας σθεναρά και υπεχώρησαν. Υπέστησαν καταστροφές μεγάλες και ο Στρατηγός αυτών Σαλπίκιος αντικαταστάθηκε. Την κατέλαβε αργότερα ο αντικαταστάτης του Στρατηγός Τίτο Κόϊντος Φλαμίνιος, όχι όμως με την ανδρεία του, αλλά με την προδοσία του τότε Πρωτάρχου της Ηπείρου Μαχατά απ' την Φοινίκη της Θεσπρωτίας. Όπως γράγαμε, την κατάληψη ακολούθησαν ριζικές καταστροφές - Λεπλασίες, πυρ-

πολήσεις, φόνοι, σφαγαί, αιχμαλωσίες, οι διασωθέντες όμως δεν απελπίσθηκαν. Επανήλθον στην αγαπημένη των γη, ανασυγκροτήθηκαν, αναδημιουργήθηκαν. Με ένταση επιδόθηκαν στην καλλιέργεια της γης των, συνδέθηκαν πιά σφιχτά μ' αυτή, με το περιβάλλον, ρίζωσαν στερεά στο μέρος που η μοίρα των τους έταζε να ζήσουν. Πλήθαιναν, ώστε όλη η Κοιλιάδα να υπερβαίνει συνολικά τους 12.000 κατοίκους. Αναλυτικά, το κάθε χωριό της Κοιλιάδος είχε τον εξής αριθμό κατοίκων: Λαΐστα 3.000 - Παλαιοχώρι 600 - Ηλιοχώρι (Δοβρίνοβο) 1.500 - Βρυσοχώρι (Λεσινίτσα) 1.700 - Ελεύθερο (Γκρισμπάνι) 600 - Παλαιοσέλλι 1.800 - Πάδες 1.300 - Άρματα (Αρμάτοβο) 700 - Δίστρατο 1.600.

Μεγάλη ήτο η απόσταση της Κοιλιάδος του Αώου, απ' τα υπάρχοντα κέντρα εφοδιασμού των τα Ιωάννινα, Γρεβενά, Κοζάνη, Θεσσαλία. Η Κόνιτσα, αν και πλησιέστερη προς την Κοιλιάδα δεν ανταποκρίνονταν σ' όλες τις ανάγκες των. Πρόβλημα λοιπόν ο εφοδιασμός των, αν λάβομε υπ' όψιν, ότι μία μετάβαση στα Ιωάννινα με επιστροφή και απ' τον θεωρούμενο ακόμη συντομότερο δρόμο Γυφτοκάμπου, Ραζιανών Ζαγορίου, διαρκούσε σχεδόν μία εβδομάδα. Το ίδιο συνέβαινε με τα Γρεβενά και τα άλλα κέντρα του εφοδιασμού. Ευτυχώς, η ανάπτυξη του αγωγιατισμού, έλυσε το πρόβλημα του εφοδιασμού και της επικοινωνίας. Αποτέλεσε ο αγωγιατισμός το αποτελεσματικώτερο μέσο επικοινωνίας γενικά, ολόκληρους αιώνες. Αρχικά κάθε χωριό είχε τους επαγγελματίες αγωγιατές του που ανελάμβανον τον εφοδιασμό. Εξασκούσαν το επάγγελμά των με συνείδηση και τιμιότητα. Συναγωνίζονταν ποιός θα έχει τα περισσότερα, αλλά και κατάλληλα για την περιοχή φορτηγά ζώα.

Η Θράκη και κυρίως η Κομοτηνή (Γκιουμουλτζίνα) ήταν ο τόπος που έτρεφε τέτοια κατάλληλα φορτηγά ζώα (μουλάρια). Εκεί οι επαγγελματίες αγωγιάτες πήγαιναν και αγόραζαν μουλάρια και καυχόνταν για τη προσπάθειά των. Πολλοί απ' αυτούς εξασκούσαν το επάγγελμα του αγωγιάτη όλη των τη ζωή, άλλοι ολιγότερο, ανάλογα με την υγιεινή κατάσταση των και τις οικογενειακές υποχρεώσεις των. Τέτοιοι αγωγιάτες, στο Παλαιοσέλλι, ήταν: ο Νίκος Λαφαζάνης, ο Γιώργος Πίσπας ή Γκιουζένης, ο Ιωάννης Στεργίου ή Μουστάκας, οι αδελφοί Γιαννούση (Ευθύμιος - Γιώργος), ο Στέργιος Κουρτίνοσ, Ζήσης Αναγνώστου Καραμπέρης, οι Τζιμαίοι, ο Στύλος Καρανίκας και άλλοι. Στις Πάδες: ο Νίτσας Πιπέρης, ο Μαράγκης, ο Τσίκας και τελευταίος ο Νικόλαος Γιαννάκας και υιοί του. Στα Άρματα (Αρμάτοβο): ο Μιχαήλ Χρυσικός, οι αδελφοί Κωσταρέλη, ο Βάρνας, ο Αθ. Παναγιώτου, ο Ιωάννης Βράκας και οι Σγουραίοι. Στο Δίστρατο (Μπριάζα): ο Μάϊπας, ο Παγανιάς, ο Τσόνης, ο Σπανός και άλλοι. Στο Βρυσοχώρι: ο Γιάννης Βασδέκης. Στο Ηλιοχώρι: ο Μιχ. Σιούρης και στη Λαίιστα: ο Καπετάνιος, ο Κατσαντώνης, ο Μέμος κ.α.

Με το πέρασμα του χρόνου οι αγωγιάτες στο κάθε χωριό αραίωσαν. Τα παιδιά των απέφευγαν να συνεχίσουν το επάγγελμα του πατέρα των. Παρέσυρε και αυτό το ρεύμα, η μανία της ξενιτιάς. Η στενότητα του εδάφους, οι πολλαπλές ανάγκες, η κακομοιρία, αλλά και οι νέοι τρόποι ζωής, νέα ενδιαφέροντα, νέες αντιλήψεις ώθησαν τους νέους να εγκαταλήγουν την πατρική γη, τους δικούς των, τις οικογένειες τους και να ταξιδεύσουν μακριά, να ζήσουν αυτοί καλύτερα, τις οικογένειές τους με τα εμβάσματά των να θρέγουν και γενι-

κά τους δικούς τους να βοηθήσουν. Μακρινός προσιτός χώρος γι' αυτούς, ήτο η Μακεδονία (Κεντρική - Ανατολική), η Θράκη, η Θεσσαλία, η Αιτωλοκαρνανία και απ' τα ξένα κράτη η Ρουμανία και η Βουλγαρία.

Αναλυτικότερα, οι κάτοικοι της Λαίιστας και του Παλαιοχωρίου, ταξίδευαν στην Ανατολική Μακεδονία (Καβάλα, Δράμα) και Θράκη (Ξάνθη, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη (Δεδέ-αγάτς).

Του Ηλιοχωρίου (Δοβρινόβου) ταξίδευαν στη Θεσσαλία και Βουλγαρία.

Του Βρυσοχωρού (Λεσινίτσης) στη Κεντρική Μακεδονία (Αλεξάνδρεια - Γιδά), Θεσσαλία και Ανατολική Θράκη.

Του Παλαιοσελλίου στη Μακεδονία (Δράμα, Καβάλα) Βέροια, Αλεξανδρούπολη, Κων/πολη, Θεσσαλία, Αιτωλοακαρνανία (Αγρίνιο) και Ρουμανία. Πολλοί στο χωριό, εξασκούσαν το επάγγελμα του ανδρακοποιού.

Των Πάδων στη Μακεδονία (Δράμα, Καβάλα) Αιτωλοακαρνανία και Ρουμανία.

Των Αρμάτων, στην Αιτωλοακαρνανία, Βέροια και Τεργέστη. Πολλοί όμως παρέμειναν στο χωριό των και συνέχισαν το επάγγελμα του αγωγιάτη.

Του Διστράτου και Ελευθέρου οι κάτοικοι δεν εταξίδευσαν αμέσως. Το επάγγελμα του αγωγιάτη και υλοτόμου των πρώτων, και του οικοδόμου των δευτέρων τους συνεκράτησε αρκετό χρονικό διάστημα στην πατρίδα των. Αργότερα όμως ταξίδευσαν και αυτοί, οι μεν κάτοικοι του Διστράτου εις την Θεσσαλία και Γρεβενά ως και Αμερική, οι δε του Ελευθέρου στο Αίγιον και άλλας πόλεις της βορείου Πελοποννήσου.

Δεν ήτο όμως ρόδινη, ούτε επί-

γειος παράδεισος ή ξενητιά. Είχε τις δυσκολίες της και τα πολλά φαρμάκια της. Καταχωρούμε, τι νεαρός ταξιδιώτης για τον πόνο και αγωνία της ξενητιάς διηγείται.

«Δεν προλαβαίναμε να τελειώσουμε το δημοτικό σχολείο (4η τάξη) και οι γονείς μας φρόντιζαν να μας στείλουν στη ξενητιά. Οι περισσότεροι απ' αυτούς δανείζονταν τα έξοδα του ταξιδιού μας γιατί δεν τα είχαν. Μας έστελναν ταξίδι να χορτάσουμε το γωμί μας που μας έλειπε, αλλά κι αυτούς να βοηθήσουμε. Αργήσαμε όμως πολύ, δουλεύοντας σκληρά, να βάλουμε το κορμί μας σε ζεστά ρούχα και τα πόδια μας σε γερά παπούτσια. Είμαστε σαν το ορφανό που πέφτει στα χέρια της κακής μητριάς. Είμαστε το αδύναμο πουλί που αν καθήσει στη γη φοβάται τη γάτα, κι αν καθήσει στο κλαρί φοβάται το γεράκι. Παρ' όλες τις δυσκολίες, σταματήσαμε όρδιοι, μπήκαμε στη στρατιά των ταξιδεμένων πατριωτών».

Τα φαρμάκια της ξενητιάς που καθημερινά τα κατάπιναν, τα εκφράζει ο λαός με το λαϊκό τραγούδι του: «Ανάδεμάσε ξενητιά, μ' όσα καλά κι αν έχεις - Χωρίζ' η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα - Χωρίζει και τ' ανδρόγυνο το πολ' αγαπημένο - κι ο ζωντανός ο χωρισμός, παρηγοριά δε έχει».

Συγκινητική πράγματι, ήταν η ημέρα του ζωντανού χωρισμού που τόσο έντονα το λαϊκό τραγούδι διαλαλεί. Μέρες μπροστά, ο ταξιδιώτης και οι δικοί του ετοίμαζαν τις αποσκευές του. Την παραμονή της αναχώρησης εκαλείτο ο παπάς του χωριού να κάμει αγιασμό, ν' αγιάσει τις αποσκευές για το καλό ταξίδι. Ανήμερα της αναχώρησης πρωί, πρωί, στρώνονταν το τραπέζι του χωρισμού. Σ' αυτό συνέτρωγαν οι συγγενείς

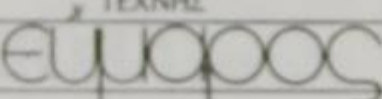
και προσκεκλημένοι φίλοι. Όλοι εύχονταν στον ταξιδιώτη καλό ταξίδι και να γυρίσει γερός και προκομμένος. Το τραπέζι έμενε ασήκωτο όλη την ημέρα. Αλλ' ούτε και σκούπισμα δεν επιτρέπετο αυτή την ημέρα για να μη παρασυρθεί κι η τύχη του ταξιδιώτη. Όλοι μαζί ξεκινούσαν να προπέμγουν τον ταξιδιώτη. Η συγκίνηση ήτο μεγάλη. Το προβάδισμα το είχε συγγενικό παιδί σέρνοντας το μουλάρι με τις αποσκευές του ταξιδιώτη. Κάθε χωριό είχε τον τόπο του ζωντανού χωρισμού. Το Παλαιοσέλλι είχε τη θέση «Πάντεα α Σόρμπολη» της περιφέρειας Πάδων. Οι Πάδες τον Ασπροπόταμο, όριο Πάδων - Αρμάτων. Το Βρυσοχώρι τη θέση «Παναγία» της περιφέρειας του. Το Ηλιοχώρι τη θέση «Άγιος Μηνάς (λά Σινέ)» της περιφέρειας του. Η Λαΐστα τη θέση «Γκοτζά» προς τη Μόρφα. Τα Άρματα τη θέση «Κεάπρα αλ Μπέτη» κ.τ.λ.

Ο χωρισμός ήτο σκληρός. Θρήνοι, κλαυθμοί, οδυρμοί έχουν συνδεθεί με τους τόπους που αναφέραμε. Οι εναγκαλισμοί και το αναφυλητό συνεχίζονταν. Στην οίμωγή εκείνη, ακούονταν και η βαριά φωνή του αγιωγιάτη που ανυπόμονα περίμενε το ξεκίνημα: «Τελειώνετε, γιατί νύχτωσε, πρέπει να φθάσουμε στο κονάκι μας (τόπος διανυκτέρευσης) «Κι είχε δίκιο ο αγιωγιάτης να διαμαρτύρεται. Τέσσερις διανυκτερεύσεις τον περίμεναν, έως ότου φθάσει στη Βέροια, όπου ο ταξιδιώτης θα έμπαινε στο τραίνο για να συνεχίσει το ταξίδι του. Ο ταξιδιώτης έφευγε συγκινημένος, αναστατωμένος ως εκεί που η ορατότητα του δρόμου επέτρεπε, τον ακολουθούσαν οι ευχές των δικών του: «ώρα καλή, ώρα καλή, να μας γυρίσεις με το καλό». Όλοι γύριζαν συγκινημέ-

νοι, αλλά με την ελπίδα, ότι ο αγαπημέ-
νος τους γρήγορα θα γυρίσει γερός και
τροκομμένος. Στο γυρισμό, οι δικοί
του έκοβαν κλωνάρια από κέδρο, κατά
τροτίμηση, με τον μικρό στρόγγυλο
καρπό του, σύμβολο έτσι να γυρίσει κι
ο ταξιδιώτης, φορτωμένος υγεία και
τροκοπή.

Γεγονός αναμφισβήτητο, ότι πολ-
λοί απ' τους ταξιδιώτες προόδευσαν
στη ξενιτιά, δημιούργησαν πλούτο και
περιουσία. Φάνηκαν χρήσιμοι στις οι-
κογένειές τους, στους συγγενείς τους,
στη γενέτειρά τους και στην Ελλάδα.
Τόσοι όμως απ' αυτούς ατύχησαν. Δεν
ανθεζαν τη σκληρότητα της ξενιτιάς.
Νόμοι εργατικοί δεν υπήρχαν τότε. Ο
εργάτης ήτο στη διάθεση και τον αν-
θρωπισμό του εργοδότη. Οι μισθοί και
το ημερομίσθιο ανεπαρκείς, το πνεύμα
της οικονομίας ριζωμένο, πατροπαρά-
δοτο. Η διαμονή σε ανθυγιεινές τρώ-
γυλες και γενικά οι δυσμενείς συνθήκες
διαβίωσης, όλα μαζί συντέλεσαν να
κλωνισθεί η υγεία των. Αρκετοί δεν ξα-
ναγύρισαν, τους σκέπασε η ξένη γη.
Άλλοι πάλι προσβεβλημένοι από διά-
φορες αρρώστειες και προπαντός την
επαράτο νόσο τη φυματίωση, συνέπεια
των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης, ε-
θεώρησαν την επιστροφή τους στη γε-
νέτειρά των, στους δικούς τους την μό-
νη σωτηρία τους. Γίνονταν έτσι οι φο-
ρείς της επαράτου νόσου που τη μετέ-
διδον στους δικούς τους και εξαιτίας
αυτής ολόκληρες οικογένειες ξεριζώ-
θηκαν από άγνοια διαφύλαξης και έλ-
λειψη ιατρικής περίθαλψης που πολύ
αισθητή ήτο στη Λάκκα του Αώου. Η
διαρροή του πληθυσμού των χωριών
άρχισε.

συνεχίζεται

ΧΩΡΟΣ
ΤΕΧΝΗΣ

ΕΥΜΑΡΟΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ 26
ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΝ 113 26
ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ 77 76 485

ΓΚΑΛΕΡΙ - ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ
ΧΩΡΟΣ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ - ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΟΝ ΕΥΜΑΡΟ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1991

ΕΚΘΕΣΕΙΣ: 10.00-14.00 και 18.00-21.00
(κλειστά Τετάρτη απόγευμα, Σάββατο απόγευμα και Κυριακή)

Canadian Club: Αφιέρωμα στη τζαζ (μουσικά όργανα, ζωγραφική, πόστερ).
15 - 20 Απριλίου (ανοικτά ως τις 23.00 καθημερινός)

Κωστής Παπαδόπουλος: Ζωγραφική - κατασκευές
6 - 21 Μαΐου

Νταϊάν Κατσιαφίκα: "Όχι σκουπίδια εδώ!" (Ζωγραφική - κατασκευές)
28 Μαΐου - 15 Ιουνίου

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΒΡΑΔΙΕΣ: Κάθε βράδυ στις 21.00 ακριβώς.

Canadian Club: Αφιέρωμα στη τζαζ, Ζωντανή μουσική με τους
Θ. Αναστασιου, Β. Ζωγράφου, Κ. Καργιάννη, Δ. Ζαφειρίδη, Π. Μαλιουκάτο,
Τ. Μπαρμπαρίνη, Γ. Κινητή, Γ. Βασάλο, Γ. Κοντραφοίτη, Α. Βασιλάτο,
Α. Πλιάτσου κ.ά. (ζητείστε το αναλυτικό πρόγραμμα του εξαμήνου)
15, 16, 17, 18, 19, 20 Απριλίου

Εβδομάδα τζαζ στον Εύμαρο: Π. Καργιάννης, Ντοίκο Επίγονος,
Φ. Φιλιαδής, Κ. Χρήστου, Τ. Φαραζής, Δ. Ζαφειρίδης, Π. Μαλιουκάτος
22, 23, 25, 26, 27 Απριλίου

Φοίβος Αλεξοπούλης: Παραμύθια για παιδιά που τραγουδιούνται
29, 30 Απριλίου 2, 3, 4 Μαΐου

Λουδοβίκος των Ανωγίων:
6, 7, 9, 10, 11 Μαΐου

Κωστής Παπαδόπουλος: Οπτικοακουστική Performance
13, 14, 16, 17, 18, 20, 21 Μαΐου

Ο Κωστής Γρηγορέας και μαθητές του: βραδίες κιάρας
23, 24, 25 Μαΐου

Κατερίνα Παπαϊακώφου: Σύγχρονη θεατρική έρευνα
30, 31 Μαΐου, 1 Ιουνίου

Νοϊσιαν Στεφανοίσι: Elvis Presley Symphony
3, 4 Ιουνίου

Αντα Αραβιοσιτά: Ακρόαση-Clown Puzzle (Σύγχρονος χορός)
6, 7, 8 Ιουνίου

Μόνιμη έκθεση πολλαπλών έργων τέχνης καθώς και μπαρ λειτουργούν κα-
τά την διάρκεια των εκθέσεων και των φεστιβάλων.
Μόνιμο εργαστήριο ψηφιακής εικόνας λειτουργεί, σε συνεργασία με την
εταιρεία "Διάλογος".

ΕΥΜΑΡΟΣ: ΦΩΚΙΑΟΣ 26, ΤΗΛ. 77.76.485

Στείλτε μας ανταποκρίσεις, ειδήσεις, νέα α-
πό τις αδελφότητες της επαρχίας, από τα
χωριά και το εξωτερικό. Οι στήλες του πε-
ριοδικού μας, πάντα ανοιχτές.

ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΕΣ ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΕΣ

του Θωμά Ζιώγα

Η επαρχία της Κόνιτσας είναι πλέον γνωστή σ' όλη την Ελλάδα για τα μαστοροχώρια της. Η ικανότητα, η τιμιότητα, και τα συχνά αλληργινά ταξίδια των κτιστάδων, μαστόρων του τόπου μας, ήσαν τα στοιχεία εκείνα που στέργισαν ριζικά το δρύλο των ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ.

Σ' αυτότο δρύλο έχουν το μερτικό τους, άλλα λίγο άλλα πολύ, όλα τα χωριά, κύρια όμως τα χωριά της κοιλάδας του Σαραντάπορου και των παραποτάμων του. Τον περασμένο αιώνα τα πιο τρανά μαστοροχώρια ήσαν η Βούρμπιανη (με πληθυσμό 2101 κατοίκους το 1913) και η Πυρσόγιαννη (με πληθυσμό 1838 κατοίκους το 1913). Είχαν σπουδαίους τεχνίτες, μεγάλες παρέες, και έκτισαν σημαντικά έργα. Άλλοι έγγραψαν κατά καιρούς γι' αυτά και τους τίμησαν με την γραφή τους.

Εδώ θα ασχοληθώ με το «μερτικό» του δρύλου που ανήκει στη ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ, γιατί, και συνέτεινε στη δημιουργία του δρύλου, και είναι παντελώς άγνωστο σ' όλους, ακόμη και στους ίδιους τους νεώτερους Δροσοπηγιώτες.

Άρχικά, πρέπει να σημειώσω με λύπη, ότι μέχρι τώρα κανένας χωριανός δεν ασχολήθηκε με την καταγραφή και δημοσίευση στοιχείων, τα οποία σχετίζονται με τον μαστόρικο βίο των Δρο-

σοπηγιωτών. Έτσι χάθηκαν μαρτυρίες και μνήμες των γερόντων του μεσοπολέμου, οι οποίες αναφέρονταν σε «έργα και ημέρες» του προηγούμενου αιώνα. Κανένας δεν έκανε μια απογραφή των «κτισμάτων» που έστησαν αυτοί οι μαστόροι, ώστε η εμβέλεια ετούτης της

ιστορικής αναδρομής και απογραφής να είναι βαδύτερη στο χρόνο. Γι' αυτό, τα στοιχεία που εδώ καταχωρούνται καλύπτουν το πολύ ένα αιώνα, πίσω, και τα συνέλλεξα από τους σημερινούς γέροντες μαστόρους.

Αναφέρω εδώ το εξής περιστατικό, για να δείξω το πως χάνονται οι πληροφορίες και οι μνήμες, όπως παραπάνω γράφω. Περί το 1925, η παρέα των Σιμαίων αναζητώντας δουλειά βρέθηκε στο χωριό «Πάπα» Δομοκού. Ώσπου να βρούν αφεντικό, χάζευαν την πράγματι καλοδουλεμένη με αραδωτή πέτρα εκκλησία του χωριού, σχολιάζοντας και επαινώντας την τέχνη των πιο παλιών μαστόρων που την έκτισαν. Τους είδε ο παπάς που θαύμαζαν το κτίσμα και τους ρώτησε από που κατάγονται. Του είπαν από το «Κάντσικο» της Κόνιτσας. Τότε ο παπάς τους πληροφορήσε ότι την εκκλησία, που τόσο εκστατικά κοιτούσαν, την είχε κτίσει ο Καντσιώτης «μάστρο Μιχάλης ο Βελλάς με τα δυό του παιδιά Δήμο και Κώ-

στα», πριν από πολλά χρόνια. Σίγουρα πριν το 1900, αλλά τότε ακριβώς δεν ξέρουμε. - Σκεφθείτε, ούτε τότε δεν θυμόταν κανείς ότι έκτισε το ναό ο μάστρο Μιχάλης, και μόνο από τύχη το έμαθαν. Κάπως έτσι χάνονται στο χρόνο τα γεγονότα, και η απώλεια τους γίνεται οριστική αν δεν καταγραφούν κάπου. Τούτη εδώ η γραφή μου αυτό το σκοπό εξυπηρετεί, να προλάβει δηλ. τον ολοσχερή αφανισμό από το χρόνο όσων μαρτυριών και στοιχείων έχουμε, πράγμα πολύ σπουδαίο για τους επιγόνους μας.

Η μαστορική σαν τέχνη (η κτιστική θα έλεγα καλύτερα), όπως ασκήθηκε από τους τεχνίτες του τόπου μας, έγινε αντικείμενο έρευνας από πολλούς μέχρι τώρα και υπάρχει αρκετή βιβλιογραφία. Οι ιστορικές και βιοτικές ανάγκες, που έκαναν την «κτιστική» κύρια απασχόληση στα μέρη μας (σε πολλές περιπτώσεις συμπληρωματική), είναι ίδιες για όλα τα χωριά. Άλλωστε το ορεινό έδαφος και το απόμακρο της περιοχής συνένωνε και καθόριζε τη μοίρα όλων των χωριών. Απ' αυτό το γενικό κανόνα δεν εξαιρείται βέβαια η Δροσοπηγή, που τον περασμένο αιώνα, όπως και τώρα, ήταν μεσαίου μεγέθους οικισμός (με πληθυσμό 634 κατοίκους το 1913).

Οι Δροσοπηγιώτες μαστόροι ασκούσαν την κτιστική τέχνη οργανωμένοι σε «παρέες». Ο όρος «μπουλούκι» είναι παντελώς άγνωστος εδώ, και αντ' αυτού πάντα σε χρήση ήταν και είναι η λέξη «παρέα». Η ορολογία είναι ται-

ριαχτή και με το μέγεθος των χωριών, δηλ. μεγάλη ήταν η Πυρσόγιαννη «μπουλούκια» έλεγε τις πολυάνθρωπες συντεχνίες της, μικρότερη η Δροσοπηγή «παρέες» έλεγε τα ολιγομελή συνεργεία της.

Οι μαστορικές λοιπόν παρέες, απ' ότι μέχρι τώρα σώθηκε, φαίνεται ότι ταξίδευαν περίπου μέχρι το 1870 στα μέρη της Θεσσαλίας. Εκεί δούλευαν κύρια σε πόλεις και κώμες, όπως ο Τύρναβος, ο Βόλος, τα χωριά του Πηλίου, η περί το Μουζάκι και το Δομοκό περιοχή, κλπ.

Έχουμε κάμποσα στοιχεία για την παρουσία τους εκεί, π.χ. τους παλιούς «Ζιωμαίους» τους αποκαλούσαν «Γολιώτες», γιατί δούλευαν σχεδόν πάντα στον Γόλο, όπως έλεγαν παλιά τον σημερινό Βόλο. Στον Τύρναβο μάλιστα, με το πέρασμα του χρόνου, μόνιμα κατοίκησαν αρκετοί χωριανοί μαστόροι, που δημιούργησαν μία μεγάλη Καντιώτικη παροικία, η οποία υπάρχει ακόμη εκεί, αν και έχει αποκοπεί τελείως από το χωριό μας. Άκουσα μάλιστα να λέγεται ότι τέκνο αυτών των χωριανών είναι και ο φημισμένος φιλόλογος Αχιλλέας Τζάρτζανος, τα βιβλία του οποίου όλοι γνωρίζουμε και διδασχθήκαμε στο γυμνάσιο. Ακόμη φημίζεται ότι και ο σύγχρονος τραγουδιστής Σταμάτης Κόκοτας, τυρναβίτης την πατρική του καταγωγή, από εκείνους τους μακρινούς εποίκους αίρει την καταγωγή του, πράγμα πολύ πιθανό, γιατί υπάρχει στη Δροσοπηγή γειτονιά «Κο-

Δροσπηγιώτες μαστόροι χτίζουν
το Νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» Αθηνών.

Το σχολείο
 Εργαστήριο Διαπαιδαγωγίας Αμερικανικής
 Αδελφότητας Καντσίωτων
 1950

Ἄριθ..... 36

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΤΩΝ

“Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ”

Ὁ κ. ἀθανάσιος σαργι
 ἐπλήρωσε δι' ασιγρομιά ..... Δολλ. 1.50
 Σέντς ..... ἀπὸ 1 αβραηίου 1909
μέχρι 9επ
 Manchester, N. H. ..... Ιουνίου 1909

Ο ΤΑΜΙΑΣ

Τζωρ Μουσαγρη

γειος παράδεισος ή ξενητιά. Είχε τις δυσκολίες της και τα πολλά φαρμάκια της. Καταχωρούμε, τι νεαρός ταξιδιώτης για τον πόνο και αγωνία της ξενητιάς διηγείται.

«Δεν προλαβαίναμε να τελειώσουμε το δημοτικό σχολείο (4η τάξη) και οι γονείς μας φρόντιζαν να μας στείλουν στη ξενητιά. Οι περισσότεροι απ' αυτούς δανείζονταν τα έξοδα του ταξιδιού μας γιατί δεν τα είχαν. Μας έστελναν ταξίδι να χορτάσουμε το γωμί μας που μας έλειπε, αλλά κι αυτούς να βοηθήσουμε. Αργήσαμε όμως πολύ, δουλεύοντας σκληρά, να βάλουμε το κορμί μας σε ζεστά ρούχα και τα πόδια μας σε γερά παπούτσια. Είμαστε σαν το ορφανό που πέφτει στα χέρια της κακής μητριάς. Είμαστε το αδύναμο πουλί που αν καθήσει στη γη φοβάται τη γάτα, κι αν καθήσει στο κλαρί φοβάται το γεράκι. Παρ' όλες τις δυσκολίες, σταματήσαμε όρθιοι, μπήκαμε στη στρατιά των ταξιδεμένων πατριωτών».

Τα φαρμάκια της ξενητιάς που καθημερινά τα κατάπιναν, τα εκφράζει ο λαός με το λαϊκό τραγούδι του: «Ανάδεμάσε ξενητιά, μ' όσα καλά κι αν έχεις - Χωρίζ η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα - Χωρίζει και τ' ανδρόγυνο το πολ' αγαπημένο - κι ο ζωντανός ο χωρισμός, παρηγοριά δε έχει».

Συγκινητική πράγματι, ήταν η ημέρα του ζωντανού χωρισμού που τόσο έντονα το λαϊκό τραγούδι διαλαλεί. Μέρες μπροστά, ο ταξιδιώτης και οι δικοί του ετοίμαζαν τις αποσκευές του. Την παραμονή της αναχώρησης εκαλείτο ο παπάς του χωριού να κάμει αγιασμό, ν' αγιάσει τις αποσκευές για το καλό ταξίδι. Ανήμερα της αναχώρησης πρωί, πρωί, στρώνονταν το τραπέζι του χωρισμού. Σ' αυτό συνέτρωγαν οι συγγενείς

και προσκεκλημένοι φίλοι. Όλοι εύχονταν στον ταξιδιώτη καλό ταξίδι και να γυρίσει γερός και προκομμένος. Το τραπέζι έμενε ασήκωτο όλη την ημέρα. Αλλ' ούτε και σκούπισμα δεν επιτρέπετο αυτή την ημέρα για να μη παρασυρθεί κι η τύχη του ταξιδιώτη. Όλοι μαζί ξεκινούσαν να προπέμγουν τον ταξιδιώτη. Η συγκίνηση ήτο μεγάλη. Το προβάδισμα το είχε συγγενικό παιδί σέρνοντας το μουλάρι με τις αποσκευές του ταξιδιώτη. Κάθε χωριό είχε τον τόπο του ζωντανού χωρισμού. Το Παλαιοσέλλι είχε τη θέση «Πάντεα α Σόρμπολη» της περιφέρειας Πάδων. Οι Πάδες τον Ασπροπόταμο, όριο Πάδων - Αρμάτων. Το Βρυσοχώρι τη θέση «Παναγία» της περιφέρειας του. Το Ηλιοχώρι τη θέση «Άγιος Μηνάς (λά Σινέ)» της περιφέρειας του. Η Λαΐστα τη θέση «Γκοτζά» προς τη Μόρφα. Τα Άρματα τη θέση «Κεάπρα αλ Μπέτη» κ.τ.λ.

Ο χωρισμός ήτο σκληρός. Θρήνοι, κλαυθμοί, οδυρμοί έχουν συνδεθεί με τους τόπους που αναφέραμε. Οι εναγκαλισμοί και το αναφυλητό συνεχίζονταν. Στην οίμωγή εκείνη, ακούονταν και η βαριά φωνή του αγιωγιάτη που ανυπόμονα περίμενε το ξεκίνημα: «Τελειώνετε, γιατί νύχτωσε, πρέπει να φθάσουμε στο κονάκι μας (τόπος διανυκτέρευσης) «Κι είχε δίκιο ο αγιωγιάτης να διαμαρτύρεται. Τέσσερις διανυκτερεύσεις τον περίμεναν, έως ότου φθάσει στη Βέροια, όπου ο ταξιδιώτης θα έμπαινε στο τραίνο για να συνεχίσει το ταξίδι του. Ο ταξιδιώτης έφευγε συγκινημένος, αναστατωμένος ως εκεί που η ορατότητα του δρόμου επέτρεπε, τον ακολουθούσαν οι ευχές των δικών του: «ώρα καλή, ώρα καλή, να μας γυρίσεις με το καλό». Όλοι γύριζαν συγκινημέ-

νοι, αλλά με την ελπίδα, ότι ο αγαπημένος τους γρήγορα θα γυρίσει γερός και προκομμένος. Στο γυρισμό, οι δικοί του έκοβαν κλωνάρια από κέδρο, κατά προτίμηση, με τον μικρό στρόγγυλο καρπό του, σύμβολο έτσι να γυρίσει κι ο ταξιδιώτης, φορτωμένος υγεία και προκοπή.

Γεγονός αναμφισβήτητο, ότι πολλοί απ' τους ταξιδιώτες προόδευαν στη ξενιτιά, δημιουργήσαν πλούτο και περιουσία. Φάνηκαν χρήσιμοι στις οικογένειές τους, στους συγγενείς τους, στη γενέτειρά τους και στην Ελλάδα. Πόσοι όμως απ' αυτούς ατύχησαν. Δεν άνθεζαν τη σκληρότητα της ξενιτιάς. Νόμοι εργατικοί δεν υπήρχαν τότε. Ο εργάτης ήτο στη διάθεση και τον ανθρωπισμό του εργοδότη. Οι μισθοί και το ημερομίσθιο ανεπαρκείς, το πνεύμα της οικονομίας ριζωμένο, πατροπαράδοτο. Η διαμονή σε ανθυγιεινές τρώγλες και γενικά οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης, όλα μαζί συντέλεσαν να κλονισθεί η υγεία των. Αρκετοί δεν ξαναγύρισαν, τους σκέπασε η ξένη γη. Άλλοι πάλι προσβεβλημένοι από διάφορες αρρώστειες και προπαντός την επάρατο νόσο τη φυματίωση, συνέπεια των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης, εδωρύναν την επιστροφή τους στη γενέτειρά των, στους δικούς τους την μόνη σωτηρία τους. Γίνονταν έτσι οι φορείς της επάρατου νόσου που τη μετέδιδον στους δικούς τους και εξαιτίας αυτής ολόκληρες οικογένειες ξεριζώθηκαν από άγνοια διαφύλαξης και έλλειψη ιατρικής περίθαλψης που πολύ αισθητή ήτο στη Λάκκα του Αώου. Η διαρροή του πληθυσμού των χωριών άρχισε.

συνεχίζεται

ΧΩΡΟΣ
ΤΕΧΝΗΣ

ΕΥΜΑΡΟΣ

ΦΩΚΙΔΟΣ 26
ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ 115 26
ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ 77.76.485

ΓΚΑΛΕΡΙ - ΛΙΘΟΥΣΣΕΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ
ΧΩΡΟΣ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ - ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΟΝ ΕΥΜΑΡΟ ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1991

ΕΚΘΕΣΕΙΣ: 10.00-14.00 και 18.00-21.00
(κλειστά Τετάρτη απόγευμα, Σάββατο απόγευμα και Κυριακή)

Canadian Club: Αφιέρωμα στη τζαζ (μουσικά όργανα, ζωγραφική, πόστερ).
15 - 20 Απριλίου (ανοικτά ως τις 23.00 καθημερινώς)

Κωστής Παπαδόπουλος: Ζωγραφική- κατασκευές
6 - 21 Μαΐου

Νταϊάν Κατσιαφίκα: " Όχι σκουπίδια εδώ !" (Ζωγραφική - κατασκευές)
28 Μαΐου - 15 Ιουνίου

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΒΡΑΔΙΕΣ: Κάθε βράδι στις 21.00 ακριβώς.

Canadian Club: Αφιέρωμα στη τζαζ. Ζωντανή μουσική με τους
Θ. Αναστασίου, Β. Ζωγράφο, Κ. Καραγιάννη, Δ. Ζαφειρέλη, Π. Μαλουκάτο,
Τ. Μπαρμπέρη, Γ. Κινητή, Γ. Βασάλο, Γ. Κοντραφούρη, Α. Βασιλάτο,
Λ. Πλιάτσικα κ.ά. (ζητείστε το αναλυτικό πρόγραμμα του εξαημέρου)
15, 16, 17, 18, 19, 20 Απριλίου

Εβδομάδα τζαζ στον Εύμαρο: Π. Καραγιώργης, Ντούο Επίγονος,
Φ. Φλωρίδης, Κ. Χρήστου, Τ. Φαραζής, Δ. Ζαφειρέλης, Π. Μαλουκάτος
22, 23, 25, 26, 27 Απριλίου

Φοίβος Δεληβοριάς: Παραμύθια για παιδιά που ερωτεύονται
29, 30 Απριλίου 2, 3, 4 Μαΐου

Λουδοβίκος των Ανωγείων:
6, 7, 9, 10, 11 Μαΐου

Κωστής Παπαδόπουλος: Οπτικοακουστική Performance
13, 14, 16, 17, 18, 20, 21 Μαΐου

Ο Κώστας Γρηγορέας και μαθητές του: βραδιές κιθάρας
23, 24, 25 Μαΐου

Κατερίνα Παπαϊακώβου: Σύγχρονη θεατρική έρευνα
30, 31 Μαΐου, 1 Ιουνίου

Voislav Stefanovic: Elvis Presley Symphony
3, 4 Ιουνίου

Άντα Αραβοσιτά: Ακρόπετρα-Clown Puzzle (Σύγχρονος χορός)
6, 7, 8 Ιουνίου

Μόνιμη έκθεση πολλαπλών έργων τέχνης καθώς και μπαρ λειτουργούν κατά την διάρκεια των εκθέσεων και των συναυλιών.
Μόνιμο εργαστήριο ψηφιακής εικόνας λειτουργεί, σε συνεργασία με την εταιρεία "Διάλογος".

ΕΥΜΑΡΟΣ: ΦΩΚΙΔΟΣ 26, ΤΗΛ. 77.76.485

Στείλτε μας ανταποκρίσεις, ειδήσεις, νέα από τις αδελφότητες της επαρχίας, από τα χωριά και το εξωτερικό. Οι στήλες του περιοδικού μας, πάντα ανοιχτές.

Δροσπηγιώτες μαστόροι χτίζουν
το Νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» Αθηνών.

Το 1904
 Εργασία Διασκευα Αμερικανικη
 Αδελφότητος Καντσειωτων
 1930

Αριθ.....36

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΝΤΣΙΟΤΩΝ
"Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΤΗ"

Ο κ. Αθανάσιος Σαγιά
 ἐπλήρωσε δι' ασιγρομιά ..... Δολλ. 1.50
 Σέντε ..... από 1 αβραηίου 1409
μέχρι 9511
 Manchester, N. H. Ιουνίου 1904

Ο ΤΑΜΙΑΣ

Τσάρ Μουσαγρη

κοταίοι», ενώ σήμερα κανείς με το όνομα αυτό δεν ζει στο χωριό. Επίσης η μεγάλη οικογένεια «Κοτσίνα» στη Λάρισα και το Βόλο, που αρκετές ευεργεσίες έκανε εκεί καθώς και στο Ασκληπιείο Βούλας, από τη Δροσοπηγή κρατάει τη σκούφια της.

Το τι έκτισαν οι μαστόροι αυτοί στα μέρη που προανέφερα δεν έχουμε απολύτως καμιά συγκεκριμένη πληροφορία, αφού όμως δούλευαν σαν κτίστες σίγουρα κάτι θα έφτιαζαν, κάποιο έργο. Δυστυχώς τίποτα δεν ξέρουμε σήμερα για την τοτινή μαστορική τους δραστηριότητα.

Κατά τη δεκαετία του 1870, κυρίως λόγω των γεγονότων που προηγήθηκαν της προσάρτησης της Θεσσαλίας στο νέο Ελληνικό κράτος (1881), παρατηρείται στις καντσιώτικες παρέες η προτίμηση να ταξιδεύουν στην Αθήνα. Οι λόγοι είναι προφανείς, και η μεγενθυνόμενη πρωτεύουσα της Ελλάδος έλκει εκείνους που θα την οικοδομήσουν. Πολυάριθμη είναι η παρουσία των καντσιώτικων παρεών στην Αθήνα στα αμέσως επόμενα χρόνια. Είναι καλοί τεχνίτες, δουλευτάρηδες και τους προτιμούν. Μαζεύτηκαν τόσοι που, κάποια χρονιά λίγο πριν το 1900, ίδρυσαν και Αδελφότητα Καντσιωτών, με το όνομα «Κοίμησις της Θεοτόκου». Αυτό δείχνεται, εκτός από τις μαρτυρίες που έφθασαν σε μας, και από το γεγονός ότι όλες οι φορητές εικόνες του τέμπλου, στο εξωκκλήσι της Παναγίας, γράφουν «Δωρεά των εν Αθήναις Καντζιωτών συνδρομητών Κοίμησις της Θεοτόκου 1902». Στα μεγάλα έργα,

που η κυβέρνηση Τρικούπη προγραμματίζει και εκτελούνται σταδιακά, βρίσκουν δουλειά μερικοί, όπως π.χ. οι αδελφοί Κώστας και Δήμος Βελλάς, που ήσαν εξαιρετικοί πελεκάνοι, και οι οποίοι, μαζί με τον μάστορα Μιχάλη τον πατέρα τους, κατασκεύασαν πολλά πέτρινα τοξωτά γεφύρια στη σιδηροδρομική γραμμή Αγόριανη - Δομοκό. Εκεί μάλιστα τελειοποίησαν τόσο την τεχνική της σμίλευσης των λίθων, ώστε έγιναν μετέπειτα περιζήτητοι πελεκάνοι. Οι περισσότεροι όμως δουλεύουν μέσα στην Αθήνα και φαίνεται ότι έκαναν προκοπή. Αυτό δείχνει και η δραστηριότητα της Αδελφότητας, η οποία φροντίζει να ξανακτιστεί το εξωκκλήσι της Παναγίας στα 1902, το εξωκκλήσι του Αγίου Αθανασίου στα 1906, και το

εξωκκλήσι του Αγίου Νικολάου στα 1908, γιατί τα κτίσματα των παλιότερων ναών είχαν ερειπωθεί. Σήμερα δεν γνωρίζουμε και πολλά για τη δράση αυτής της Αδελφότητας, ούτε το καταστατικό της σώθηκε, ούτε κάποιο άλλο έγγραφο, από όπου θα μπορούσαμε να μάθουμε κάτι.

Αυτής της Αθηναϊκής περιόδου, δείγματα μαστορικής τέχνης έχουμε αρκετά. Μάλιστα, οι Δροσοπηγιώτες αδελφοί Δήμος και Κώστας Κοτσίνας ε-

ξελίχθηκαν σε μεγαλοεργολάβους. Αναφέρω εδώ μερικά έργα, με κάποια προσέγγιση βέβαια στις χρονολογίες.

*** Στα 1912 κτίζεται στο νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» η πτέρυγα

«Ανδρέα Συγγρού», και εκεί δουλεύουν παρέα οι Βαγγέλης Κουτουλούλης (Γκιντέρης), Δημ. Κουτουλούλης, Γιάννης Λέκκας, και άλλοι. Σώζεται μάλιστα φωτογραφία σε πολύ καλή κατάσταση, που τους δείχνει σε ώρα δουλειάς.

*** Το 1903 κτίζουν τη λιθοδομή της πρόσοψης του κτιρίου της Εθνικής Τράπεζας (οδός Αιόλου) παρέα οι Γιώργος Κρούλης (Μάγκας), Θωμάς Ζιώγας και άλλοι χωριανοί. Κρατώ ακόμη με περιφάνεια το ρολόγι που δώρισαν τότε στον παπού μου, όταν έγινε η παραδοσιακή τελετή της στέγασης του κτιρίου.

*** Τη δεκαετία του 1900, στην αποπεράτωση του ναού «Παναγίας Χρυσοσπηλιώτισσας» στην οδό Αιόλου, που την είχαν εργολαβία οι χωριανοί Δήμος και Κώστας Κοτσίνας, δουλεύουν παρέα οι Γιώργος Μπλατσίνας, Βαγγέλης Κουτουλούλης, Γιώργος Κρούλης, και άλλοι.

*** Μέχρι του 1922, αρκετά σπίτια ιδιωτών και νεόπλουτων Αθηναίων κτίζονται από τις Δροσοπηγιώτικες πα-

ρέες, αλλά κανείς τώρα δεν θυμάται κάτι συγκεκριμένο και επώνυμο.

Αυτή η Αθηναϊκή περίοδος κράτησε μέχρι το 1922, έτος σημαδιακό για όλο τον Ελληνισμό. Οι εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες από την Ανατολή, οι οποίοι κατέκλυσαν την πρωτεύουσα, ανάγκασαν τις μαστόρικες παρέες να φύγουν από την Αθήνα, γιατί δεν εύρισκαν πλέον δουλειά και χρήματα, αφού οι πρόσφυγες δούλευαν μόνο για τον άρτον τον επιούσιον. Έτσι αναγκάστηκαν να εκτοπισθούν, εκτός ολίγων που είχαν δημιουργήσει κάποια οικονομική επιφάνεια, και να γυρίσουν πάλι στα παλιά, πριν το 1870, μαστόρικα λημέρια τους. Τα μετά το 1922 συμβάντα δεν ευνόησαν την παλιννόσισή τους στο κλεινό άστυ, με αποτέλεσμα να ξεκοπούν παντελώς από την Αθήνα.

Στο μεταξύ, την ίδια πάντα εποχή, μια ευάριθμη ομάδα μαστόρων φεύγει στην Αμερική. Εκεί, πάλι με τη μαστορική ασχολούμενοι, προκόβουν. Εγκαθίστανται κυρίως στο Manchester (N.H.). Δεν ξεχνούν την πατρική γη, και για να τη βοηθήσουν ιδρύουν, αρχικά άτυπα το 1907 και πλήρως νομότυπα το 1909, αδελφότητα, με την επωνυμία «Εκκλησιαστική Αδελφότης Καντσιωτών - η Αγία Παρασκευή». Έχω στην κατοχή μου έντυπες αποδείξεις πληρωμής συνδρομών σε \$, του παπού μου Ιωάννη Σπέλλα, που φέρουν επάνω τους κατακάθαρη τη σφραγίδα της αδελφότητας. Επιτυχεστάτη ήταν η δράση αυτής της αμερικάνικης αδελφότητας, η οποία βρισκόταν σε πλήρη ενέργεια μέχρι και τη λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Έκτοτε ατόνησε,

κυρίως λόγω γήρανσης των μελών της, επειδή στο μεταξύ δεν πήγαν νέοι χωριανοί μετανάστες στην Αμερική. Έγιναν αρκετά έργα στο χωριό με την χρηματική αρωγή της εξ Αμερικής αδελφότητας, τα οποία βελτίωσαν τη δομική και λειτουργική του οντότητα. Τα αναφέρω:

Το 1927 κατασκευάζεται το μεγάλο σημερινό λιθόδημο σχολείο, το οποίο κτίζεται από την παρέα των χωριανών μαστόρων Γιώργο Κρούλη, Κώστα και Δήμο Βελλά, Βασ. Κρούλη, και άλλους. Υπάρχει σχετική φωτογραφία, η οποία δημοσιεύτηκε στο ημερολόγιο της σημερινής αδελφότητας. Ταυτόχρονα το νεκροταφείο, που βρίσκονταν στη θέση όπου το νέο σχολείο κατασκευάζονταν, μεταφέρεται έξω από το χωριό, εκεί όπου και σήμερα είναι, μαζί με το εκκλησάκι της «Παναγιοπούλας» (Εισόδια της Θεοτόκου).

Το 1926 ξανακτίζεται το σχεδόν γκρεμισμένο παλιό εξωκκλήσι του Αγίου Παντελεήμονος Λιάσκας, από τον μάστορα Βαγγέλη Καθάριο και την παρέα του. Δυστυχώς η εντοιχισμένη πλάκα, που είχε πάνω της τη χρονολογία του παλιού ναού, ούτε φυλάχτηκε, ούτε ξαναεντοιχίστηκε. Κανένας μάλιστα δεν θυμάται τώρα την ακριβή χρονολογία. Λένε ότι μάλλον 1745 έγραφε.

Το 1935 ανεγείρεται η κεντρική εκκλησία της πολιούχου Δροσοπηγής Αγίας Παρασκευής, αφού κατεδαφίστηκε ο παλιός ναός, κτίσμα του 1763 κατά την επιγραφή που έφερε και η οποία κακώς δεν εντοιχίστηκε τότε κάπου στο νέο ναό. Ολόκληρη η εκκλησία κτίστηκε από την παρέα των χωρια-

νών μαστόρων Γιώργου Γκατζώνα, Δημ. Παπαδημητρίου, Γιώργ. Κρούλη, Βασιλ. Κρούλη, Πέτρου Καραγκούνη, Γιώργ. Καζάκη, και άλλους.

Σ' αυτούς τους απόδημους στην Αμερική χωριανούς συγκαταλέγεται και ο μέγας ευεργέτης της Δροσοπηγής Ιωάννης Λύτρας (Ντάγκας). Ιδιαίτερα ευαίσθητος και ανθρωπιστής, άφησε την περιουσία του, με κληροδότημα το 1935, για να παντρεύονται τα κορίτσια του χωριού μας. Δίκαια η μαρμάρινη προτομή του στολίζει την κεντρική πλατεία της Δροσοπηγής, αφού και τώρα ακόμη η γαμήλια αρωγή, που αυτός δέσπισε, υπάρχει και λειτουργεί.

Αναζητώντας εργασία, μετά το 1922, μια μικρή ομάδα μαστόρων ταξιδεύει στην Αφρική (Χαρτούμ), π.χ. οι Μιχ. Τσιλιμίγκας και Βαγγέλης Κουτουλούλης. Μια άλλη παρέα, από τους Νικ. Κουτρομπίνα, Γιάννη Καρανικούλη, και άλλους, φτάνει μέχρι την Αργεντινή.

Όταν ξαναβρέθηκαν οι παρέες μετά το 1922 και σ' όλη τη διάρκεια του μεσοπολέμου στη Θεσσαλία και την περί αυτήν περιοχή, δούλεψαν καλά και άφησαν έργα και κτίσματα σημαντικά. Η μνήμη των σημερινών γερόντων φθάνει χρονικά μέχρι τότε. Καταγράψαμε λοιπόν μερικά, κύρια δημόσιας χρήσης κτίσματα, τα οποία έφτιαξαν και τα αναφέρουμε εδώ, για να πλουτισθεί ακόμη περισσότερο ο κατάλογος με τα έργα, τα οποία οι τεχνίτες από τα ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ κατασκεύασαν. (Οι χρονολογίες με σχετική προσέγγιση).

*** Περί το 1925, στο Βόλο και συγκεκριμένα στην Ανάληνη, κατα-

σκευάστηκε μεγάλο δημόσιο κτίριο, μάλλον ορφανοτροφείο ήταν, από την παρέα του Γιώργου Κρούλη (Μάγκα). Το κτίριο καταστράφηκε από τους σεισμούς του 1955 και δεν υπάρχει πλέον.

*** Το 1928, στο χωριό Ραγίστα Μουζακίου, κτίστηκε η μεγάλη κεντρική εκκλησία από την παρέα των Νικ. (Ξυνό), Γιώργου Καπλάνη, Γιώργ. Σιούτη, Δημ. Κουτουλούλη, και άλλων χωριανών ως βοηθών.

*** Σχεδόν όλα τα σπίτια στα χωριά Ασλανάρι (Λεοντάριο), Τσιαμπάσι (Ανάβρα), Μπαλαμπανή, που βρίσκονται από Δομοκό προς Θεσσαλία, τα έκτισε η μεγάλη παρέα των Σιμαίων, μέχρι το 1940 περίπου.

*** Τα περισσότερα σπίτια στο χωριό Τζιουμπαλάτες, λίγο έξω από τη Λαμία, έγιναν από την παρέα των Ζιωγαίων, οι οποίοι ταξίδευαν εκεί σχεδόν μια εικοσαετία, μέχρι το 1940.

*** Περί το 1924, έκτισαν την κεντρική εκκλησία του χωριού Βίτουλη Φθιώτιδος, το οποίο μεταφέρθηκε από το παλιό χωριό Τσιούκα, οι Δημ. Παπαδημητρίου, Χρήστος Μουκούλης (Τσιαμαλιάρης), και η παρέα τους.

*** Κατά το 1925, στο χωριό Τσιούκα Φθιώτιδος, έφτιαξε το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία ο Θωμάς Ζιώγας και η παρέα του.

*** Γύρω στα 1925, στην κωμόπολη Μουζάκι Θεσσαλίας, ανεγείρεται η κεντρική εκκλησία, που και σήμερα στέκει μεγαλόπρεπη, από την παρέα Νικ. Μακρή (Ξυνός), Βασ. Κουτουλούλη (Γκιντέρης), Κώστα Καρρά, Ανδρέα Μουκούλη, Γιώργ. Καπλάνη.

*** Στα 1927, τα κτίρια των λουτρών Σμοκόβου Θεσσαλίας κτίζονται

από τους Γιώργο Κρούλη, Θωμά Ζιώγα, και την παρέα τους.

*** Κάπου το 1925, τέσσερα οικοδομήματα των λουτρών Πλατυστόμου έγιναν από την παρέα των Θωμά Ζιώγα, Χρήστου Σίμου, Γιάννη Κοτσίνα (Κοστάρα), και τα παιδιά τους.

*** Στα 1933, στο χωριό Ομβριακή Δομοκού, έφτιαξε το μεγάλο δτάξιο σχολείο η παρέα των Γιάννη Καρανικούλη, Ζήση Βραζιώτη, Γιώργου Καζάκη, μαζί με άλλους χωριανούς.

*** Το 1930, στο χωριό Χαλαμπρέζι (Κέδρος) Θεσσαλίας, έγινε μεγάλο πετρόκτιστο σχολείο από την παρέα Γιάννη Κοτσίνα (Κοστάρα), Ανδρέα Σίμο, Γιώργο και Ηλία Σπέλλα (Τζιάλα), Δημ. Κοτσίνα (Κατσκά), Γιάννη και Βασ. Κρούλη, κ.α.

*** Η ίδια παραπάνω παρέα έφτιαξε στο χωριό Τσιαμπάσι (Ανάβρα) το 1931 το μεγάλο κτίριο του σχολείου.

*** Γύρω στα 1915, στο χωριό Ασλανάρι (Λεοντάριο) Θεσσαλίας, από την παρέα Χρήστου Σίμου, Δημ. και Κώστα Βελλά, Αλκιβιάδη Σίμου, Αντρέα Σίμου, κ.α. κατασκευάστηκε η κεντρική εκκλησία του χωριού, ένα τεράστιο και επιβλητικό κτίσμα.

*** Το 1915, στο χωριό Γκουρούσιανη (Κοτύλι) Καστοριάς, έκτισε την κεντρική εκκλησία του Αγίου Κων/νου η παρέα του Χρήστου Σίμου, Δήμου και Κώστα Βελλά, και άλλοι χωριανοί.

*** Στα 1926, στη Συκιά Χαλκιδικής, γίνεται μεγάλη κατ' έκταση και ύψος προσθήκη στο σχολείο του χωριού από τους Δημ. Παπαδημητρίου, Γιάννη Μπλατσίνα, Γιάννη Σιούτη, Γιώργο Τσιγκούλη, Κώστα Τζίμο, και την παρέα τους.

*** Περί το 1935, στο χωριό Του-

πλικά (Γεροπλάτανος) Χαλκιδικής, κατασκευάζεται η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου από την παρέα Γιάννη Σιούτη, Γιώργου Σιούτη, Γιώργ. και Περικλή Γεράκου, Αγγελή Σούφλα, Θωμά Σιούτη.

*** Το 1937, στο χωριό Διμηνίκο Θεσσαλίας οικοδομείται από την παρέα Γιάννη Κοτσίνα (Κουστάρα), Στέργιου Κουτρομπίνα, Γιάννη Κοτσίνα (Δασκαλάκη), Βαγγέλη Κουτουλούλη, Γιάννη Σίμο (Κέτσο), κ.α., πολύ μεγάλο βτάξιο σχολείο.

*** Στα 1938, στο χωριό Μαρμαράς Χαλκιδικής, γίνεται η κεντρική εκκλησία των Αγίων Ταξιαρχών από την παρέα Θωμά Καπλάνη, Θωμά Τζίμο, Γιώργο Καπλάνη, Αριστείδη Γιαννάκη, Γιάννη και Γιώργου Σπέλλα (Τενεκές), κ.α.

Αυτή η περίοδος του μεσοπολέμου ανέδειξε και μερικούς πολύ άξιους πελεκάνους τεχνίτες. Σαν τέτοιοι αναφέρονται αρχικά οι αδελφοί Δήμος και Κώστας Βελλάς. Δείγμα της αξιοσύνης των έχρουμε την όμορφη πελεκητή είσοδο του νεκροταφείου Δροσοπηγής, καθώς και τα τοξωτά παράθυρα του ναού της Αγίας Παρασκευής. Επίσης ο Δημήτριος Τσιλογιάννης (Γούλας) αναδείχτηκε σε τέλειο πελεκάνο, σχεδόν γλύπτη, και δούλεψε πολλά χρόνια στα θολωτά πελεκητά πέτρινα τεχνικά του σιδηροδρόμου Θεσσαλίας. Μνημονεύονται ακόμη σαν καλοί πελεκάνοι οι Βαγγέλης Καθάριος, Γιάννης Καραγκούννης, και ο Θεόδωρος Κοτσίνας (Δασκαλάκης).

Μετά τη λαίλαπα του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και τη δίνη του μετέπειτα εμφύλιου σπαραγμού, οι Δροσοπηγιώτικες παρέες ενεργοποιούνται και πάλι. Ξανά ταξιδεύουν και δημιουργούν νέα κτίσματα, τουλά-

χιστον μέχρι το 1965 περίπου, οπότε και διαλύθηκαν, κάτω από την πίεση των νέων κοινωνικών και οικονομικών δομών, που στο μεταξύ επεκράτησαν στην Ελλάδα. Καλό είναι να αναφέρω ενδεικτικά μερικά έργα και αυτής της περιόδου.

Το 1958, στο χωριό Γιαννωτά Ελασσόνας, έγινε το κτίριο του δημοτ. σχολείου από την παρέα Κώστα Καπλάνη, Σταύρου Μακρή (Γκιντέρης), Αχιλλέα Τσιγκούλη, κ.α.

Στα 1954, στο χωριό Πύργο Ιθώμης Θεσσαλίας, κτίστηκε το δημοτ. σχολείο του χωριού από την παρέα Βασίλη και Δημήτρη Ζιώγα, Σταύρου Ρέβα, Πέτρου Λέκκα. Υπάρχει φωτογραφία που τους δείχνει σε ώρα δουλειάς.

Το 1959, στο χωριό Πεντάβρυσο Καστοριάς, έφτιαξε την κεντρική εκκλησία του χωριού η παρέα του Γιώργου Καζάκη, Λάμπρου Σίμου, Γιάννη Κρούλη, και άλλοι νεώτεροι χωριανοί.

Τώρα, μετά από όλη την παραπάνω έντονη και δημιουργική δραστηριότητα των μαστόρικων παρεών, έμειναν μόνο τα «έργα» τους, όσα βέβαια σώθηκαν από τον παμφθορέα χρόνο, γιατί και αυτά δεν είναι αιώνια. Οι «ημέρες» τους όμως, δηλ. η δράση και η ιστορία τους, χάθηκαν και ξεχνιούνται. Γι' αυτό το μόνο που μένει σε μας να κάνουμε είναι, να καταγράψουμε όση δύμιση υπάρχει ακόμη, ώστε να μη σβήσουν εντελώς τα «έργα και ημέρες» των προγόνων μαστόρων, γιατί αποτελούν ένα σπουδαίο κομμάτι της ιστορίας των ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ. Θα είναι αυτό ένα είδος τιμής γι' αυτούς, και νομίζω ότι ΤΙΜΗ τους πρέπει περισσή.

Αθήνα, Οκτώβριος 1989

Θωμάς Ζιώγας

Πολιτικός Μηχανικός

Μελίσσου 16

116.35 ΑΘΗΝΑ

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις 1991 στη Μαθ. Εστία Κόνιτσας

Στις 2/3 έγιναν στη μεγάλη αίθουσα της Μ. Εστίας οι πολιτιστικές εκδηλώσεις για το 1991 με τη συμμετοχή των μαθητών από τις Μ. Εστίες Ηπείρου - Δυτ. Μακεδονίας.

Τις πρωινές ώρες, χορευτικοί όμιλοι Μ. Εστιών Κόνιτσας, Φιλιατών - Καναλακίου - Πενταλόφου, χόρευαν παραδοσιακούς χορούς και από τις 5.5 ως τις 9 το βράδυ επαναλήφθηκαν οι εκδηλώσεις με τα χορευτικά Ζίτσας, Καναλακίου, Κόνιτσας, Φιλιατών και το παιδικό του Δήμου. Εκτός των διαφόρων χορών που εκτελέστηκαν με ακρίβεια, χάρη και μεράκι απ' όλα τα χορευτικά, εμφανίστηκαν και μαθητές που έπαιζαν διάφορα παραδοσιακά όργανα (κλαρίνο, ντέφι) καθώς και οι μαθητές του Μουσικού Γυμνασίου Δολιανών, με τη χορωδία τους και με το παίξιμο από έγχορδα, πνευστά και κρουστά όργανα, έκαναν μια πετυχημέ-

νη εμφάνιση που έδειξε την καλή δουλειά σ' αυτό το Σχολείο από διδάσκοντες και διδασκόμενους.

Γενικά οι εκδηλώσεις τις οποίες παρακολούθησαν ο Δήμαρχος και πλήθος κόσμου - ήταν πολύ πετυχημένες με τους ποικίλους χορούς του πατροπαράδοτου δημοτικού μας μουσικού θησαυροφυλακίου οι μεγαλύτεροι ένιωσαν ότι η παράδοση συνεχίζεται και οι μικροί μαθητές είχαν ένα αναβάπτισμα στην κολυμπήδρα των παρακαταθηκών της ρωμιοσύνης

Συγχαρητήρια σε μαθητές και δασκάλους για την όμορφη εκδήλωση με την ευχή, η Μ. Εστία μας να συνεχίσει τις προσπάθειες για τέτοιου είδους εκδηλώσεις και ο Δήμος να δημιουργήσει γρήγορα ένα χορευτικό όμιλο που θα προβάλλει συνέχεια την Κόνιτσα στο Πανελλήνιο.

Σ.Τ.

Μουσικό Γυμνάσιο Δολιανών

Μ.Ε Κανναλακίου

Μ.Ε Κόνιτσας

Μ.Ε Φιλιατών

Μ.Ε Πενταλόφου

Παλιές Ιστορίες των Κουδαραίων (μαστόρων)

του Βαγγ. Βουρδούκα

Στο πρώτο τεύχος του 1990 του περιοδικού μας «ΚΟΝΙΤΣΑ» ο φίλος Ευθυμίου έγραψε πως ξεπληρώθηκε μια γούρνα ασβέστη στον ασβεστά και στον κλητήρα από μιά στρουμπουλή χήρα με το ψευδώνυμο Μαγδαληνή.

Εδώ τώρα αλλάζουν τα πράγματα. Θα γράψω πως ξεπληρώθηκε ένας φούρνος πριν 100 χρόνια περίπου από τη Ζαγορίσια - Σουδενιώτισσα ζωντοχήρα στο χωριανό μου - Πεκλαρίτη - Γιώργο Παπαναστασίου ή Ρουμπίτα, που ήταν και αυτός στην παιδική του ηλικία τσουκανάς (μάστορας). Μετά έφυγε στο Κογκό. Γύρισε μετά τον πόλεμο του '40 και αγόρασε σπίτι στην Απάνω Κόνιτσα, που σήμερα ζει η νύφη του Δημητρούλα Παπαναστασίου.

Τον καιρό εκείνο, όπως είναι γνωστό σε μας τους εξηντάρηδες και πάνω, τα αγόρια όταν έβλεπαν τσιούπες (κορίτσια) ντρέπονταν να τους μιλήσουν. Σχεδόν όλα τα συνοικέσια γίνονταν με προξενιά. Άμα το παιδί έλεγε «όχι» έτρωγε και μπάτσες ή ζυλιές ή φούσκους, που όλες εννοούν καρπαζιές. Ξεστρατίζω λίγο για να αναφέρω την περίπτωση του Γιαννούλη Σπανού. Πήγαν οι μπαρμπάδες του - ο παλιός ο Γιάννης Κίτσιος και ο Παπατόλης - στο σπίτι και, αφού ήπιαν τα ρακιά τους, τώρα του λένε θα σε παντρέψουμε, ανιγιέ.
- Και ποιά θα μου δώσετε, μπάρμπα;
- Να, εδώ δίπλα, τη Δέσπω του Μπουρδούκα.
- Δεν την παίρνω, μπάρμπα, είναι ψηλή.

Σηκώνεται απάνω ο μπάρμπα, του τραβά μια γερή σφαλιάρα...

- Θα την πάρω μπάρμπα.

Ας έκανε κι αλλιώς. Όπως προείπα τα παιδιά (αγόρια) τα χρόνια αυτά έπρεπε να υπακούουν, ήταν και άπειρα. Ένα άπειρο και αγνό παλικάρι ήταν και

ο Γιώργος Παπαναστασίου

Το Ζαγόρι είχε εξελιχτεί και είχε πολλή αρχοντιά.

Οι γυναίκες ήταν καθούμενες και περιποιημένες. Όταν πήγε ο Γιώργος στα Σουδενά να φτιάξει το σπιτικό φούρνο, τον είδε η ζωντοχήρα, της γιάλισε (της άρεσε) και από την πρώτη μέρα άρχισε τη μουρμούρα. Που να το πιάσει ο Γιώργος. Άπειρος από γυναίκες του μιλούσε η ζωντοχήρα κι αυτός έσκυβε το κεφάλι. Πρώτη μέρα, δεύτερη, τρίτη, του πήγαινε καφέ, φαγητό, όλο του 'λεγε: «δεν είναι καλός ο φούρνος μάστορα», τίποτε ο Γιώργος. Τελικά κατάληξαν σε μια συμφωνία: - «Κυρά, άμα τελειώσει ο φούρνος και δεν σου αρέσει τότε μη με πληρώνεις».

Την άλλη μέρα ο φούρνος τελείωσε. Είχε μάσει και τα εργαλεία, έτοιμος.
- Έλα, κυρά, να δεις το φούρνο τώρα. Αν σου αρέσει με πληρώνεις αν όχι, τα εργαλεία έτοιμα τα έχω, φεύγω. Εν τω μεταξύ το είχε πει στην άλλη παρέα και του εξήγησαν γιατί γκρίνιαζε η ζωντοχήρα και το φύλαγε για την τελευταία στιγμή. Η ζωντοχήρα, στενοχωρημένη που θα 'φευγε και δεν τον κατάλαβε ο Γιώργος γιατί γινόταν όλη αυτή η ιστορία, όταν τη φώναζε να πάει να δει το φούρνο, έσκυβε και έβαλε το κεφάλι μέσα στο φουρνοστόμι να τον ιδεί αν ήταν καλός. Τότε ο Γιώργος τη στρίμωξε στο τοίχο που λένε και εκεί της είπε: «Τώρα, κυρά, αν σου αρέσει ο φούρνος με πληρώνεις αν όχι φεύγω».
- «Εντάξει, ωρέ μάστορα, καλός είναι ο φούρνος, αλλά αυτό που έκανες τώρα έπρεπε από την αρχή, τώρα σε χάνω»
- «Που να 'ξερα γω τι ήθελες εσύ.

Τα λόγια αυτά είναι στο περίπου και όπως φαίνεται ήταν η πρώτη που τον ξύπνησε το Γιώργη.

Ο φούρνος πληρώθηκε καλά και όλα πήγαν καλά.

Εντυπώσεις από τη συνεστίαση του Συλλόγου Οξυάς, «Ο Άγιος Νικόλαος».

Το νεοεκλεγμένο συμβούλιο του συλλόγου του μικρού χωριού της επαρχίας μας Οξυά, οργάνωσε και πραγματοποίησε στις 8 του Μάρτη στο «Ηπειρωτικό σαλόνι», πατριωτική συνεστίαση, μιά δουλειά πολύ δύσκολη, γιατί, η εκδήλωση γίνονταν μετά τις αποκριές και συνήθως χοροί που γίνονται μετά τις αποκριές θεωρούνται «ξεθυμασμένα», οι συμπατριώτες μας στην Αθήνα είναι διασκορπισμένοι σε όλες τις γωνιές της και επιπλέον η απεργία των λεοφορείων δημιούργησε μιά παραπάνω δυσκολία και ένα ακόμη εμπόδιο για την επιτυχία της συνεστίασης. Τα πράγματα έδειχναν ότι το συμβούλιο του συλλόγου έκανε ένα «πήδημα στο άγνωστο». Και όμως όλα αυτά ξεπεράστηκαν και την παρασκευή το βράδυ 8 του Μάρτη όλοι είμαστε παρόντες στο «Ηπειρωτικό σαλόνι». Η επιτυχία οφείλεται στο γεγονός ότι όλοι χωρίς εξαίρεση το είχαμε συνειδητοποιήσει ότι η παρουσία μας ήταν αναγκαία. Ο λαλίστατος Σιάτρας γνωστός από τη συμμετοχή του σε παλιότερες εκδηλώσεις του Συλλόγου μας στην Ανθούπολη, ανοίγει το γλέντι μας με Ηπειρώτικα τραγούδια. Ο πρόεδρος του Συλλόγου μας Μαργαρίτης Ζούκης μας καλωσορίζει όλους και ευχαριστεί όσους βοήθησαν στην επιτυχία της εκδήλωσης.

Αρχίζει το γλέντι! Ο χορός παίρνει και δίνει κυρίως με ηπειρωτικούς χορούς. Γέροι και νιοί χορεύουν, αλλά, όλοι με τάξη, γιατί ο καθένας ξέρει ότι μετά από αυτόν είναι και άλλοι να χορεύουν.

Ο χορός παίρνει και δίνει και τα

λαχεία που διακινούν τα παιδιά γίνονται ανάρπαστα, εξαντλούνται.

Συγκινητικές είναι οι προσφορές για την ενίσχυση του Συλλόγου μας: Ο κ. Γιώργος Σαχινίδης πρόεδρος του Συλλόγου Ποντίων στο Αιγάλεω δίνει 50.000 δρχ.

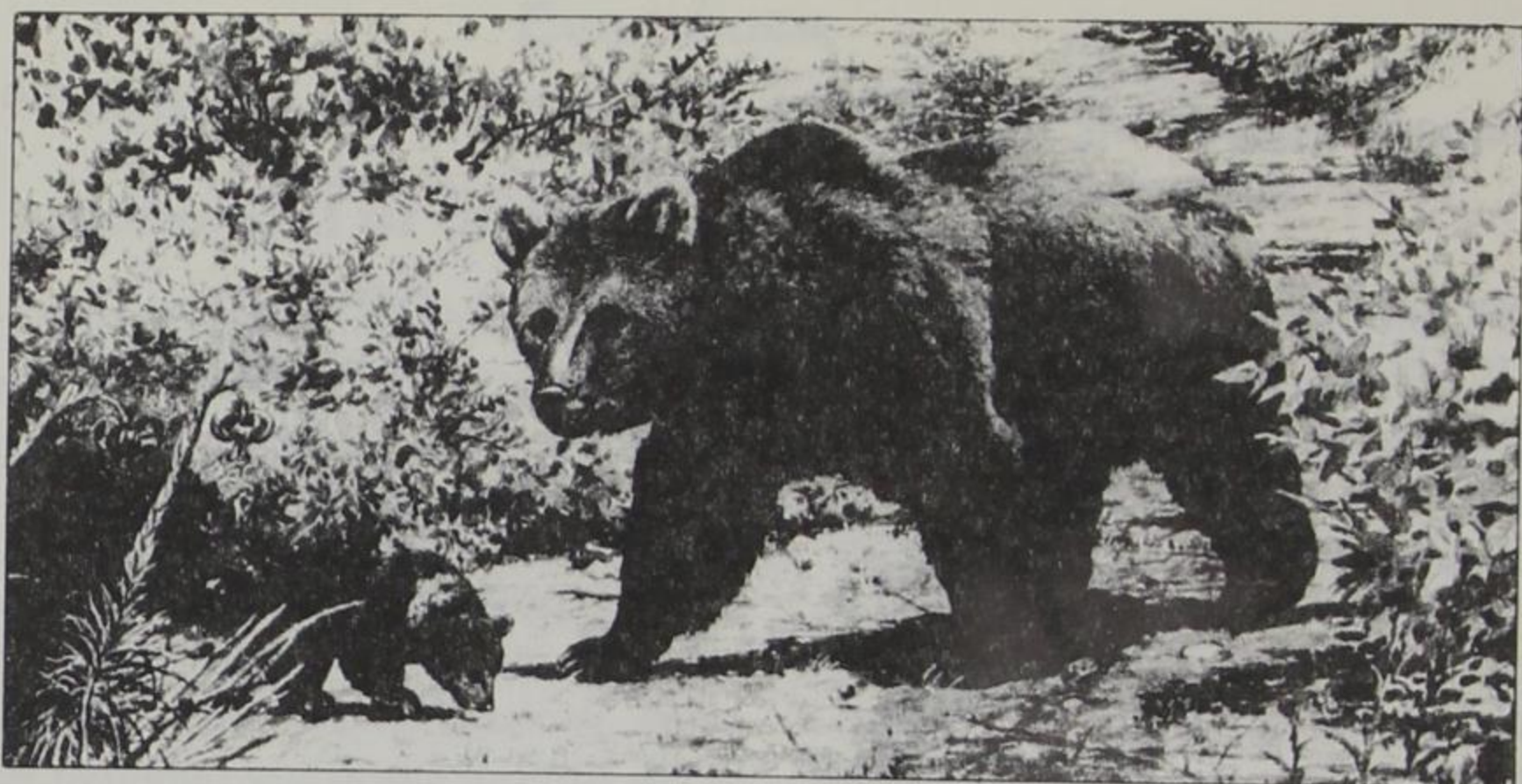
Ο συμπατριώτης μας Γιάννης Τσίμας έστειλε στο Δ.Σ. του Συλλόγου 20.000 δρχ. και η συμπατριώτισσα μας Ειρήνη Βαδάση 10.000. Η Λαμπρινή Α. Ζούκη πρόσφερε μια τυρόπιτα κι ένα «σαραγλί» (τοπικό γλυκό), που πάρθηκαν από θαυμαστές της ηπειρωτικής πίτας και πρόσφεραν 35.000 δρχ. Ο Γιάννης Αλεξίου πρόσφερε 5 κιλά μέλι που το πήρε ο Θανάσης Ανδρονιάδης, δίνοντας 40.000 δρχ. Πλούσιες και συγκινητικές ήταν και οι προσφορές άλλων συμπατριωτών και φίλων του Συλλόγου μας που πλούτισαν κυριολεκτικά τη λαχειοφόρο αγορά.

Ο χορός παίρνει και δίνει, μαζικά πια. Όλοι είμαστε ξένοιαστοι και ευχαριστημένοι κι ούτε καταλαβαίνουμε το πέρασμα της ώρας. Φύγαμε με τις καλύτερες εντυπώσεις και ένα «εύγε» στο Δ.Σ. του Συλλόγου μας για τις φιλόπονες, πράγματι προσπάθειες του, για την επιτυχία αυτής της εκδήλωσης.

Και μια ευχή: στις ποικιλόμορφες εκδηλώσεις του Συλλόγου μας να είμαστε πάντα παρόντες και ιδίως οι νέοι μας να γίνουν καλύτεροι από εμάς, να είναι πάντα μπροστάρηδες στη δουλειά του Συλλόγου μας που στόχο έχει για μιά καλύτερη ΟΞΥΑ, το μικρό χωριουδάκι μας.

Θανάσης Πορφύρης
Μάρτης 1991

ΑΡΚΟΥΔΑ: Αρχίζει η 2η φάση του προγράμματος προστασίας της

Με συμβόλαιο που πολύ πρόσφατα υπεγράφη μεταξύ του Υπουργείου Γεωργίας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ξεκινάει η δεύτερη φάση του προγράμματος για την προστασία της αρκούδας στην Ελλάδα.

Η πρώτη φάση, που ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 1988, ήταν μια κοινή προσπάθεια του Υπουργείου Γεωργίας, της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης και του Βασιλικού Ινστιτούτου Επιστημών της Φύσης του Βελγίου. Στη σύνταξη της μελέτης συμμετείχε ομάδα τελειόφοιτων του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου της Αθήνας με την καθοδήγηση του καθηγητή κ. Ματσάκη.

Η πρώτη φάση ολοκληρώθηκε με εκτιμήσεις για τον πληθυσμό της αρκούδας, τον καθορισμό των περιοχών που ζει στην Ελλάδα και τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις οποίες η παρουσία της αρκούδας παρεμβαίνει και προκαλεί προβλήματα. Επίσης γίνονται και σχετικές προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων.

Η δεύτερη φάση προβλέπει:

1. Την εγκατάσταση δικτύου πληροφοριών σχετικών με τη ζωή και τις κινήσεις της αρκούδας μέσα στο ζωτικό της χώρο.

2. Την εγκατάσταση 15 ηλεκτροφόρων περιφράξεων γύρω από κυψέλες.

3. Την οριοθέτηση των βιοτόπων της αρκούδας.

4. Την ενημέρωση του προσωπικού των δασικών Υπηρεσιών και των κατοίκων που ζουν «στην περιοχή» της αρκούδας.

5. Τη διανομή της μελέτης της πρώτης φάσης.

6. Την εκτύπωση και διανομή αφισών.

7. Την έκδοση οδηγιών για τον υπολογισμό των ζημιών που προκαλεί η αρκούδα, αλλά και άλλα ζώα.

Το Παγκόσμιο Ταμείο Προστασίας της Φύσης (WWF) θα συμβάλει στην εκτέλεση της δεύτερης φάσης των προσπαθειών του Υπουργείου Γεωργίας για την προστασία της αρκούδας, με τη συγγραφή και έκδοση ειδικού εντύπου για την αρκούδα. Το έντυπο αυτό θα βοηθήσει στο έργο τους το προσωπικό των δασικών υπηρεσιών και τους κτηνιάτρους και θα ενημερώνει, γενικότερα, το ευρύτερο κοινό. Επίσης το WWF θα συμβάλει στο πρόγραμμα αυτό με αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μπαταριών ηλιακής ενέργειας και των ηλεκτροφόρων περιφράξεων που θα τοποθετηθούν στην περιοχή των Γρεβενών, ώστε να υπάρχει κάποια σύγκριση με τις σχετικές εκτιμήσεις του Υπουργείου Γεωργίας.

Μια θλιβερή πληροφορία που πρόσφατα ελήφθη από τα Γρεβενά είναι ότι ένα ακόμα από αυτά τα σπάνια θηλαστικά σκοτώθηκε από τους κυνηγούς. Ας ευχηθούμε ότι οι συντονισμένες προσπάθειες ενδιαφερομένων φιλοπεριβαλλοντικών φορέων θα μπορέσουν να πείσουν τους κυνηγούς για το πόσο πολύτιμη είναι η ζωή του κάθε ενός από τα ζώα αυτά στην κοινή φυσική μας κληρονομιά.

• Αναδημοσίευση από τη μηνιαία έκδοση «Ειδήσεις».

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΧΩΡΙΩΝ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ 1971 - 1981 - 1991

Χωριά	Απογρ. 1971	Απογρ. 1981	Απογρ. 1991
Αγ. Βαρβάρα	84	71	101
Αγ. Παρασκευή	610	513	394
Αετομηλίτσα	-	75	279
Αετόπετρα	232	214	195
Αηδονοχώρι	243	178	207
Αμάραντος	151	87	124
Άρματα	147	113	81
Ασημοχώρι	83	90	79
Βούρμπιανη	194	232	148
Γαναδιό	63	110	103
Γοργοπόταμος	128	90	73
Δίστρατο	462	404	437
Δροσοπηγή	399	336	264
Ελεύθερο	170	187	182
Εξοχή	97	24	107
Ηλιόραχη	164	154	150
Καβάσιλα	90	67	50
Καλλιθέα	238	253	291
Καστανέα	176	244	201
Κεφαλοχώρι	188	229	190
Κλειδωνιά	248	230	213
Λαγκάδα	281	181	200
Μάζι	234	257	298
Μελισσόπετρα	149	157	143
Μόλιστα	73	107	86
Μολυβδοσκεπάστη	98	188	170
Μοναστήρι	65	99	108
Νικάνορας	107	47	57
Οξιά	61	44	98
Πάδες	64	144	91
Παλιοσέλι	153	180	135
Πηγή	225	191	199
Πλαγιά	187	218	172
Πληκάτι	188	151	133
Πουρνιά	107	123	123
Πύργος	158	125	161
Πυρσόγιαννη	290	381	297
Φούρκα	93	68	56
Χιονιάδες	14	72	52
Δήμος Κόνιτσας	3226	2859	2858
Πληθυσμός επαρχίας	1961 = 14.405	1981 = 9.663	
1951 = 13.915	1971 = 10.037	1991 = 9.306	

ΣΧΟΛΙΑ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΓΡΑΦΗ της 17-4-91 αρκετά πούλμαν με συμπατριώτες μας ήρθαν ν' απογραφούν στα χωριά τους.

Κάθε Δήμαρχος και κάθε Κοινοτάρχης έκαναν ό,τι μπορούσαν να προσελκύσουν περισσότερους κατοίκους για απογραφή, από τη μιά μεριά κι από την άλλη, ν' αποτρέγουν όσους μπορούσαν, να μη φύγουν από τον τόπο διαμονής στον τόπο καταγωγής τους.

Μ' άλλα λόγια, είχαμε έναν φαύλο κύκλο όπου το συναίσθημα από τη μιά μεριά και η λογική από την άλλη, έφεραν τον κόσμο σε δύσκολη θέση, με αποτέλεσμα να έχουμε (γενικά, αλλά και ειδικά για την επαρχία μας) εικονικά και τραγελαφικά απογραφικά αποτελέσματα.

Έτσι, χωριά π.χ. που καθημερινά έχουν 5-6 μόνιμους κατοίκους, βρέθηκαν στην απογραφή με 106 άτομα! Άντε τώρα να βρείς άκρη με τα 10 εκατομμύρια των Ελλήνων...

Βέβαια το φταίξιμο - κατά τη γνώμη μας - δεν είναι των πολιτών, αλλά της Πολιτείας που χρηματοδοτεί Δήμους και Κοινότητες ανάλογα με τον πληθυσμό και όχι σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Ίσα ίσα, οι πολίτες είναι άξιοι συγχαρητηρίων - νομίζουμε - γιατί με οικονομική δυσία αναγκάστηκαν να ταξιδέγουν εκατοντάδες χιλιόμετρα για να απογραφούν στο χωριό τους, υπολογίζοντας ότι έτσι θα το βοηθήσουν να κρατηθεί «ζωντανό».

Βέβαια είναι δύσκολο να σταματήσουμε, μ' αυτόν τον τρόπο, τη βαθμιαία ερήμωση των χωριών, αλλά... «πνιγμένος απ' τα μαλλιά του πιάνεται».

Ίσως μιά συνένωση Δήμων και χωριών - ανάλογα με τη γεωγραφική του θέση - να είναι η καλύτερη λύση για τη διατήρησή τους. Όπως και να 'ναι, όμως, το Κράτος πρέπει ν' αλλάξει το σύστημα χρηματοδότησης. Να γίνεται ανάλογα με τις ανάγκες των Κοινοτήτων, ανεξάρτητα από τον πληθυσμό τους. Αυτό πρέπει να το μελετήσει καλά ο Υπουργός Εσωτερικών, αλλά και οι Δήμαρχοι και Κοινοτάρχες, που έχουν χρέος να πιέσουν τις Υπηρεσίες προς την κατεύθυνση αυτή.

ΤΟ ΣΚΑΨΙΜΟ των δρόμων στην χώρα μας έχει γίνει πια μόνιμο βάσανο σε πόλεις και χωριά. Και η μικρή μπόλη δεν εξαιρείται απ' αυτόν τον κανόνα.

Σκάβει ο ΟΤΕ και αφήνει κάθε αυλάκια στους δρόμους. Σκάβουν για την ύδρευση και δεν ισοπεδώνουν όπως πρέπει το σημείο σκαγίματος. Κουβαλάνε μπετόν και πέφτουν τα τμήματα στους δρόμους όπου κρυσταλώνουν, χωρίς να ενδιαφέρεται κανείς να τα καθαρίσει. Αν προσθέσουμε και την αδιαφορία των πολιτών, που αφήνουν αμμοχάλικο εδώ κι εκεί και με το νεροκατεβασιές γεμίζουν οι δρόμοι χιλίκια, μια ζωή οι δρόμοι μας είναι χιλιά με άσχημες συνέπειες για πεζοπορία και οχήματα.

Νομίζουμε ότι ο Δήμος πρέπει να κάνει για αυτή την αταξία, αφού δεν απαιτείται κανένα κόστος.

Σ.

Ας βοηθήσουμε όλοι

Είναι αλήθεια πως η Κόνιτσα προσφέρει πολλές φυσικές ομορφιές χάρη στα γραφικά βουνά που την κυκλώνουν και τα ωραία δάση της τα οποία αποτελούνται από πεύκο ή έλατο και φαντάζουν σαν καταπράσινα χαλιά πάντοτε. Την άνοιξη δε, όταν πρασινίσουν και τ' άλλα δέντρα, δε χορταίνει κανείς να βλέπει και να χαίρεται την ομορφιά της.

Η Κόνιτσα έχει κι άλλα καλά. Μπορούμε να πούμε πως είναι ένας τόπος που έχει τις χάρες του για κάθε εποχή, γι' αυτό και βλέπουμε ταχτικά να τον επισκέπτονται διάφοροι ξένοι και να θαυμάζουν κι αυτοί την ομορφιά του. Αυτό όμως που παρατηρείται από εμάς είναι το εξής: πως δε δείχνουμε κανένα ενδιαφέρον για τον τόπο μας: γι' αυτό κι αν δελήσει κανένας από μας να περιοδέψει μέσα στην Πόλη προσεχτικά βγάζει το συμπέρασμα μόνος του. Θα δει πως ο ωραίος αυτός τόπος, ο φυσικός παράδεισος που θα μπορούσε να τον χαρακτηρίσει κανείς, έχει καταντήσει σκουπιδότοπος, που τον δημιουργήσαμε εμείς μόνοι μας. Ενώ φυσικά σε όλους μας αρέσει η καθαριότητα, δυστυχώς όμως, δεν κάνουμε ούτε ένα βήμα γι' αυτήν.

Όταν μιλούμε για καθαριότητα, δεν εννοούμε να σκουπίζουμε μόνο τα σπίτια μας και να πλένουμε τις αυλές μας, γιατί τι όφελος έχει, εάν έχει κανείς καθαρό το σπίτι του και δίπλα του υπάρχει κάποιο ρέμα ή ένα ακατοίκητο σπίτι που φωλιάζουν σκουπίδια; Διότι όταν έχουμε καθαρό το περιβάλλον αφορά πρώτα εμάς που ζούμε σ' αυτόν τον τόπο και μετά τους ξένους που τον επισκέπτονται.

Δε νομίζετε πως είναι καιρός να

λάβουμε όλοι τα μέτρα μας και να καταβάλουμε πάσα προσπάθεια, προτού παραγίνει το κακό. Διότι αν δε το κάνουμε αυτό θα μετανοήσουμε όλοι σκληρά, θα θυμόμαστε τι είχαμε πριν που το χάσαμε.

Ας ξεκινήσουμε με το σύνθημα αυτό:

*«Καθαριότητα λοιπόν,
ας είναι το σύνθημά μας.
εάν θέλουμε να έχουμε
όλοι την υγειά μας».*

Λουκάς Εζνεπίδης

Αδελφότητα Λαγκαδιωτών Κόνιτσας

Στις 17 Φεβρουαρίου 1991 η Αδελφότητα Λαγκαδιωτών έκανε τον ετήσιο χορό στην ταβέρνα «ΤΟ ΧΑΝΙ». Ήταν πράγματι μία ωραία βραδιά και το αντάμωμα των συγχωριανών και φίλων ήταν συγκινητικό. Η παρουσία των συγχωριανών μας από τη Δρακότρυπα Καρδίτσας μας συγκίνησε όλους. Παραβρέθηκαν οικογενειακώς ο πρόεδρος και αντιπρόεδρος της κοινότητας και άλλοι επίσημοι από άλλα χωριά. Κοινή διαπίστωση όλων ήταν ότι ο χορός μας ήταν πολύ πετυχημένος. Το πρόγραμμα και τους καλεσμένους παρουσίασε με ιδιαιτερότητα ο Παναγιώτης Φ. Νάτσης. Φεύγοντας, η διεύθυνση του κέντρου μας συνεχάρη για την μεγάλη επιτυχία που είχε η χοροεσπερίδα.

*Παν. Νάτσης
Αθήνα 15.3.91*

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στις 10/3 έγινε συγκέντρωση στο Δήμο Κόνιτσας και ο Δήμαρχος ενημέρωσε τους κατοίκους για τα διάφορα προβλήματα που απασχολούν την πόλη.

- Στις 11/3 ο Σύλλογος Γυναικών Κόνιτσας πραγματοποίησε στο Δημαρχείο εκδήλωση με θέμα την ΕΙΡΗΝΗ και τον ΠΟΛΕΜΟ. Στην εκδήλωση συμμετείχαν οι μαθητές των Δημ. Σχολείων με έκθεση ζωγραφικής, που αναφερόταν στο ίδιο θέμα.

- Στις 17/3 έγινε η απογραφή πληθυσμού. Αρκετά λεωφορεία μετέφεραν Κονιτσιώτες από τις πόλεις, να απογραφούν στα χωριά τους.

- Στις 22/3 έγιναν σε όλα τα Σχολεία οι καθιερωμένες ομιλίες για την επέτειο της 25 Μαρτίου 1821 και κατάθεση στεφανιών στο Μνημείο Πεσόντων της πόλης.

- Την Κυριακή 24/3 έγιναν στο Δημαρχείο της Κόνιτσας έκθεση έργων χαρακτηριστικής του 16ου - 19ου αιώνα με θέμα: «**Η Ελλάδα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας**». Την έκθεση - που έμεινε ανοικτή ως τις 28 του Μάρτη - οργάνωσαν, ο Δήμος της Κόνιτσας η Επιτροπή Εκθέσεων χαρακτήρα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και ο Σύλλογος Γυναικών Κόνιτσας. Μετά την εισήγηση που έκανε ο καθηγητής της φιλοσοφίας κ. Νίκος Ψημμένος, οι επισκέπτες της έκθεσης θαύμασαν τις αξιόλογες γκραβούρες των διαφόρων καλλιτεχνών που απεικονίζουν χάρτες, τοπία, πόλεις απ' όλο τον Ελλαδικό χώρο.

- Στις 25/3 μέρα της Μεγάλης Επετείου - λαμπρή κι από καιρικές συνθήκες - το πρωί έγινε στον Αγ. Κοσμά λειτουργία, όπου χοροστάτησε ο Μητροπολίτης κ. Σεβαστιανός. Πλήθος κό-

σμου - επισήμων και λαού - προσήλθαν στην εκκλησία και παρακολούθησαν τη λειτουργία και τη Δοξολογία. Στις 11 π.μ. τελέστηκε επιμνημόσυνη Δέηση στο Μνημείο (έξω από το Δημαρχείο), όπου παραβρέθηκε και ο βουλευτής της Ν.Δ. κ. Καλογιάννης. Στις 12 έγινε στην Κεντρική Πλατεία η παρέλαση της μαθητικής νεολαίας και τμήματος Στρατού. Κατόπιν εκφωνήθηκε στην αίθουσα του Δημαρχείου ο πανηγυρικός της ημέρας από το δάσκαλο Μενέλαο Ζωγράφο και οι εκδηλώσεις έκλεισαν με ελληνικούς χορούς από μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων στην πλατεία.

Τέλος, το απόγευμα στο πνευματικό κέντρο, από μαθητές του κατηχητικού, παίχτηκαν θεατρικό έργο και σκέτς πατριωτικού περιεχομένου.

- Βροχές στα πεδινά και χιόνια στις βουνοκορφές έπεσαν την πρωταπριλιά, ενώ το θερμόμετρο έπεσε στους 5° στην κόνιτσα.

- Τις παραμονές του Πάσχα αρκετός κόσμος κινήθηκε προς τα χωριά από τις πόλεις, παρόλο που ο καιρός ήταν βροχερός.

- Σύσκεψη έγινε την παραμονή του Πάσχα στο Δημαρχείο, όπου συζητήθηκε το ζήτημα του Βυρσοδευείου. Στις 10/4, σε λαϊκή συγκέντρωση στην αίθουσα του Δήμου, αποφασίστηκε η κατάληψη του χώρου του Βυρσοδευείου και έκλεισαν τα καταστήματα της πόλης. Πλήθος κόσμου πορεύτηκε με αυτοκίνητα και κατέλαβε τον έξω του εργοστασίου χώρο, με επικεφαλής το Δήμαρχο.

Οι Κονιτσιώτες, αποφασισμένοι να μην επιτρέψουν τη λειτουργία του εργοστασίου, στρατοπέδευαν εκεί, όπου παρέμειναν για αρκετές μέρες, αλλάζοντας συνεχώς βάρδια μεταξύ τους.

Τον τόπο κατάληψης επισκέφτηκαν και οι βουλευτές κ.κ. Γκλίναβος και Ρήγας οι οποίοι δήλωσαν τη συμπαράστασή τους στους καταληψίες.

Την Κυριακή 14/4, με πρόσκληση του Δήμου έγινε μεγάλη συγκέντρωση και αποφασίστηκε συνέχιση του αγώνα.

Παραβρέθηκαν: ο κ. Σιάκαρης (Πρόεδρος Δημ. Συμβουλίου Ιωαννίνων), ο Γραμματέας του Εργ. Κέντρου Ιωαννίνων κ. Ντούλιας και διαβάστηκαν τηλεγραφήματα συμπαράστασης των Δημάρχων Άρτας και Ιωαννίνων.

Η κατάληψη συνεχίστηκε όλο τον Απρίλη με βάρδιες Κονιτσιωτών, ενώ το Δημ. Συμβούλιο προβαίνει σε διάφορες ενέργειες προς κάθε κατεύθυνση για τη μη λειτουργία του Βυρσοδευείου.

• Ο Απρίλης, φέτος ήταν βροχερός και στις γηλές βουνοκορφές έπεσαν και λίγα χιόνια.

Το νέο Δ.Σ. του «Πανηπειρωτικού Συλλόγου Πατρών», που προήλθε από τις αρχαιρεσίες της 3/3/91 αποτελείται από τα εξής μέλη:

Πρόεδρος: Μαγκλάρας Μανόλης
Αντιπρόεδρος: Κόφας Χαρίλαος
Γ. Γραμματέας: Βάσιος Λάμπρος
Ειδ. Γραμματέας: Παρδενίου Ιωάννης

Ταμίας: Παπαντωνίου Κων/νος
Κοσμήτορας: Γκιώκας Νικόλαος
Έφορος Νέων: Ζαφείρη Σταματία
Έφορος Πνευματικού και πολιτιστ. κέντρου Παπαθανάκος Δημήτριος
Έφορος Αθλητ. τμήματος: Γιωτόπουλος Χρήστος

Υπεύθυνος Δημ. Σχέσεων - Τύπου: Κοράκης Στέργιος

Μέλος: Ιντζεγιάννης Σταύρος

Μέλος: Πετράκης Χριστόφορος.

ΔΩΡΕΑ 3.000.000 έκανε στο χωριό του Μολυβδοσκεπάστη ο Γεώργιος Τζιάτζιος, που ζει στην Αθήνα, στη μνήμη της συζύγου του Ευθαλίας. Το Κοινοτ. Συμβούλιο ανακήρυξε το δωρητή ευεργέτη της Κοινότητας. (ευχής έργο θα είναι να τον μιμηθούν κι άλλοι συμπατριώτες μας).

• Η Ιωάννα Ανδρέα Βλάχου από την Πηγή Κόνιτσας πέτυχε στην Ιατρική (Πανεπιστήμιο Πατρών).

Συγχαρητήριο

Στο γιό και ανειγιό μας Μιχάλη Σ. Οικονόμου, Βιολόγο, ειδικό μεταπτυχιακό Υπότροφο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, που πήρε και πτυχίο της Ιατρικής Σχολής, θερμά συγχαρητήρια και κάθε πνευματική άνοδο.

Οι γονείς Σ. και Ν. Οικονόμου

Ο δείος του Μπάμπης Ταλιούρης

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Αρραβώνες:

Στις 2/3 έγιναν στην Κόνιτσα οι αρραβώνες του Ιορδάνη Φατέ και της Αρετής Τσώχου από τον Πύργο Κόνιτσας.

• Το Πάσχα έγιναν στο Μάζι οι αρραβώνες του Δημήτρη Παπαχαρίση και της Κωνσταντίνας Νότη από την Επισκοπή Β' Ηπείρου.

• Στις 14/4 έγιναν στα Γιάννινα οι αρραβώνες της Αφροδίτης Σ. Βλάχου από την Κόνιτσα και του Γιώργου Περιστέρη από το Μέτσοβο.

• Η Κατερίνα Νικολάου από την Κόνιτσα αρραβωνιάστηκε με τον Κώστα Γρηγορίου από Γαβρισιό Ιωαννίνων στις 13/4.

Γάμοι:

• Στις 8/4 έγιναν στην Κόνιτσα οι γάμοι

του Άνθιμου Φατέ και της Δήμητρας Στράτου από τη Φιλιππιάδα.

- Την ίδια μέρα παντρεύτηκαν στην Κόνιτσα, ο Δημήτριος Ν. Χατζηρούμπης και η Ευαγγελία Ζιώγα από τα Τρίκαλα.

Γεννήσεις:

Ο Δημήτρης και η Φρειδερίκη Κυρτσόγλου απόχτησαν στην Κόνιτσα κοριτσάκι στις 29/3.

- Στην Αθήνα, ο Χρήστος και η Αθανασία Β. Νίκου, απόχτησαν αγοράκι στις 3/4.

• Στη Λαγκάδα Κόνιτσας ο Βαγγέλης και η Πολυξένη Μπλιδικιώτη απόχτησαν στις 4/4 αγόρι.

- Ο Ηλίας και η Κατερίνα Σιέρρα στην Κόνιτσα, απόχτησαν αγοράκι στις 28/3.

- Ο Ανδρέας και η Άννα Τέφου απόχτησαν αγοράκι στην Κόνιτσα στις 15/4.

Βαφτίσεις:

Στις 9/4, βάφτισαν στην Κόνιτσα το αγοράκι τους, με το όνομα Γεώργιος, ο Θόδωρος και η Γιαννούλα Δάγνη.

- Στις 14/4 βάφτισαν το κοριτσάκι τους στην Κόνιτσα, ο Χρήστος και η Λευκοδέα Στεφάνου. Όνομα: Κωνσταντίνα.

• Την ίδια μέρα βάφτισαν το αγοράκι τους στην Κόνιτσα ο Χρήστος και η Κατερίνα Λύτου. Όνομα: Βασίλειος.

Θάνατοι:

Την Καθαροδευτέρα (18-2-91) τραυματίστηκε θανάσιμα από ανάτροπή δικύκλου, που επέβαινε, ο δεκαε-

νιάχρονος Νικόλαος Χρ. Κύρου από την Αειτόπετρα, στη γέφυρα Μπουραζανίου. Ο άτυχος νέος μεταφέρθηκε στην Αθήνα, όπου και πέθανε.

- Στις 2/3 πέθανε ξαφνικά ο οδηγός του Δασαρχείου Κόνιτσας Ναπολέον Γκέκης, 60 ετών.

• Στις 11/3 πέθανε στην Παντάνασσα Φιλιππιάδας η Γιαννούλα Ζέρβα ετών 58, από το χωριό Πάδες.

- Στις 12/3 πέθανε στη Λάρισα η Παδιώτισσα Ευανθία, χήρα Στέργιου Μεσσή, ηλικίας 82 ετών.

• Στην Αθήνα πέθανε ο Κώστας Κωσταντινίδης από την Κόνιτσα στις 17/3, σε ηλικία 67 ετών.

- Στις 3/2, πέθανε στην Πάτρα η Κονιτσιώτισσα Αθηνά, χήρα Β. Νικολοπούλου, 100 ετών και κηδεύτηκε στο χωριό του γαμπρού της Ανδρέα Κουσιαφέ, Δρυμό Καλαβρύτων.

• Στις 7/3, πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε στο χωριό της Πηγή Κόνιτσας η Δημητρούλα Γ. Κίτσιου ηλικίας 83 ετών. Στη μνήμη της, τα παιδιά της έστειλαν στο περιοδικό μας το ποσό των 2.000 δρχ.

- Στις 8/4 πέθανε και κηδεύτηκε την επόμενη μέρα στην Κόνιτσα ο Άνθιμος Φατές, ηλικίας 85 ετών.

• Πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε στο χωριό του Καστανέα στις 12/4, ο Φώτιος Παπαχρήστου, ηλικίας 86 ετών.

- Στις 15/4 πέθανε και κηδεύτηκε στο χωριό του Οξυά ο Ανδρέας Λάζος, ετών 62.

• Στη Δροσοπηγή πέθανε ο Γιώργος Α. Καρανικούλης, ετών 75, στις 16/4.

- Στην Κόνιτσα πέθανε στις 19/4 ο Γεώργιος Ρούσης 73 ετών.

ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ

(συν. από το προηγ.)

	Δρχ.		
Ζηκόπουλος Αχιλλέας		Θεσσαλονίκη	1.000
Η.Π.Α.	9.300	Ασημόπουλος Στέφανος	
Νικολόπουλος Σωτήριος		Αθήνα	1.500
Η.Π.Α.	2.800	Πασχάλης Χαρίσης Καλλιθέα	1.000
Δάλλας Πέτρος Η.Π.Α.	5.000	Κυρίτσης Κώστας Κόνιτσα	2.800
Γιούσιος Γεώργιος Η.Π.Α.	4.000	Μαυρογιάννης Γεώργιος	
Τσάνος Νικόλαος Ιταλία	6.700	Κόνιτσα	1.000
Κουρτίνος Βασ. Παλαιοσέλι	1.500	Γεωργάτη Γεωργία Κόνιτσα	1.300
Παπαζήσης Ηλίας Ιωάννινα	1.000	Κοκοβές Κώστας Κόνιτσα	3.300
Ταπεινόπουλος Γεώργιος		Βαδάσης Παύλος Κόνιτσα	1.800
Θεσσαλονίκη	2.000	Εξάρχου Νικόλαος Κόνιτσα	2.000
Βαγενάς Βασίλειος Κόνιτσα	1.000	Σκορδάς Σπύρος Κόνιτσα	2.300
Βλάχος Ευάγγελος Θεσ/νίκη	1.000	Κήτας Γεώργιος Κόνιτσα	2.300
Νούτσης Στυλιανός Αθήνα	1.500	Ζαχαρόπουλος Παναγιώτης	
Μουλαΐδης Θωμάς Κόνιτσα	1.300	Κόνιτσα	800
Νάτσης Δημήτριος Αθήνα	1.000	Χαλιαμάνη Παρασκευή Κόν.	1.000
Τσιλίφης Γεώργιος Τράπεζα	1.000	Μπούνας Βαγγέλης Κόνιτσα	1.000
Κοτσίνας Ιωάννης Ιωάννινα	1.000	Στεφάνου Λάζαρος Κόνιτσα	1.800
Αθανασίου Σπύρος Κόνιτσα	1.000	Μπλιδικιώτης Κώστας	
Τζιάτζιος Γεώργιος Αθήνα	1.500	Κόνιτσα	5.000
Τζιάτζιος Απόστολος		Λύτος Δημήτριος Κόνιτσα	800
Μολυβδοσκεπάστη	1.500	Χατζηφραιμίδης Σάββας	
Κούγιας Παναγιώτης		Κόνιτσα	1.000
Κόνιτσα	1.000	Γκόγκος Κώστας Κόνιτσα	1.000
Μάντζιος Ανδρέας Ιωάννινα	1.000	Πορφυρίου Βαγγέλης	
Κωστάκης Βασίλ. Πουρνιά	1.000	Κόνιτσα	1.000
Ξάνθος Μιχάλης Αθήνα	2.500	Αθανασόπουλος Απόστολος	
Τζάλλας Ευάγγελος Κόνιτσα	1.000	Οξυά	1.000
Δήμου Στέφανος Αθήνα	5.300	Γιαννακός Δημήτριος Κόν.	1.000
Ζαχαρία Πανωραία		Ιερ. Νάκος Απόστολος	
Μπουραζάνι	2.800	Κόνιτσα	1.000
Ραμαντάνης Δημήτριος		Στέφου Χ. Στέφανος Κόν.	1.000
Γρεβενά	1.000	Δήσιος Γ. Χρήστος Αθήνα	1.000
Κοκκάρη Δέσποινα Ρόδος	3.300	Δήσιος Γεώργιος Κόνιτσα	1.000
Τσούκας Κώστας Κόνιτσα	800	Κατής Απόστολος Κόνιτσα	1.000
Ιερ. Σκίρτας Άγγελος Πάδες	1.000	Βασιλείου Τάσος	
Μπάρμπας Κώστας		Ελεούσα Ιωαννίνων	1.000
Δίστρατο	1.000	Βόσιος Παύλος Κόνιτσα	2.000
Λαμπρίδης Βασίλειος Αθήνα	1.000	Κατσαμάνης Δημήτριος	
Παγούνης Γεώργιος Αθήνα	1.000	Δροσοπηγή	1.000
Ζωγράφος Κων/νος Αθήνα	1.500	Παπαγιάννης Μιχαήλ	
Βετσόπουλος Ελευθέριος		Θεσσαλονίκη	1.000
Αγρίνιο	1.500	Σουρέλης - Ταμπάκης	
Τσίπας Νικόλαος Αθήνα	3.000	Ιωάννινα	3.300
Τσουμάνης Στέργιος		Μπλιδικιώτης Βασίλ. Αγρίνιο	2.000
		Σκαλωμένος Δημήτριος	
		Αγ. Παρασκευή	1.000
		Πλατή Ελισάβετ Κόνιτσα	1.000

Ευαγγέλου Δημήτριος		Σωτηρίου Χαράλαμπος	
Κλειδωνιά	1.000	Αθήνα	1.000
Μάνθος Αριστοτέλης		Ράπτης Ανδρέας Τράπεζα	1.000
Κόνιτσα	1.000	Παπαχρήστος Ανδρέας	
Καλησώρας Γεώργιος Κόν.	1.000	Ελεύθερο	1.000
Γεωργίου Βάσω Κηφισιά	3.000	Λάππας Κων/νος	
Παγανιάς Γεώργιος		Μολυβδοσκεπάστη	1.000
Δίστρατο	1.000	Ζάμπος Σπύρος Αίγινα	1.000
Δόβα Ελευθερία Αθήνα	5.000	Σδούκου Μαρία Αθήνα	1.000
Γκαβανάσος Ιωάννης Δράμα	2.000	Τιμοθέου Ιωάννης Ελευσίνα	1.000
Πρόκος Βασίλειος Καλιθέα	1.000	Καραμπέτση - Αγγέλη Διαμάντω	
Ζήνδρος Βασίλειος Ιωάννινα	1.000	Κορυδαλός	2.400
Βλιώρας Χρήστος Αθήνα	500	Χολέβας Χριστόδουλος	
Τσουνής Αθανάσιος Ιωάννινα	800	Αθήνα	1.000
Δήμου Ηλίας Πηγή	1.000	Σκούρτης Αναστάσιος	
Παπακώστα Ευδοξία Αθήνα	1.000	Λυκόβρυσση	1.000
Πήχας Βασίλειος Κιάτο	1.000	Μήτρης Πέτρος Αθήνα	1.000
Παππιάς Γεώργιος Αθήνα	1.000	Πριμγκύρης Χριστόδουλος	
Μάλιακας Λουκάς Αθήνα	1.300	Αθήνα	1.000
Ρούβαλης Απόστολος Κόν.	1.000	Γαργάλης Γεώργιος Αθήνα	1.000
Ρέντζος Παναγιώτης		Γεράσης Παντελής Αθήνα	1.000
Ιωάννινα	2.000	Ραμαντζάς Βασίλειος Αθήνα	2.000
Δούσμπης Χρήστος		Ζιακόπουλος Νίκος Αθήνα	1.000
Ιωάννινα	1.000	Κίτσιος Θανάσης Γιάννενα	2.000
Σπανός Πασχάλης Κόνιτσα	1.000	Γκίκα Ροδούλα Κέρκυρα	2.000
Μπούσμπουλας Βασίλειος		Ρίζου-Τάτση Ισμήνη	
Κόνιτσα	1.500	Γιάννενα	1.000
Κίτσιος Γεώργιος Πηγή	1.000	Ευαγγελίδη - Κοροβέση Βασιλική	
Παγανιά Βαρβάρα Αθήνα	1.000	Αθήνα	1.000
Λύρας Δημήτριος Θεσ/νίκη	2.000	Τσαρτσάλης Γιώργος Αθήνα	1.000
Λύρας Ταξίαρχος Κόνιτσα	1.000	Λαμπρίδη - Τσαρτσάλη Δανάη	
Τσιλίφης Κώστας Τράπεζα	1.000	Αθήνα	1.000
Σπανός Θανάσης Πηγή	1.000	Πύρρος Κώστας Αθήνα	3.000
Σίμος Αλκιβιάδης Ιωάννινα	1.000	Οικονόμου Σπύρος Κόνιτσα	1.000
Βρυζώνης Νικόλαος Αθήνα	2.300	Ζαχαράκης Γιώργος Κόνιτσα	1.000
Λυμπερόπουλος Νικόλαος		Σπύρου Βασίλειος Γερμανία	
Εύβοια	2.000	. . . . . Μάρκα 50	
Τσιρώνης Μιχάλης Αθήνα	1.000	Θεοδοσίου Χρήστος Αθήνα	1.000
Σέρρας Παύλος Κόνιτσα	1.000	Έξαρχος Σωτήριος Πειραιάς	1.000
Αθανασούλης Ζήσης		Τσουμάνης Χρήστος	
Αλεξάνδρεια	1.000	Ιωάννινα	1.000
Βότσικας Δήμος Αθήνα	1.000	Παπακώστα Ευθυμία	
Τσιατσιάς Βασίλειος Αθήνα	3.000	Τσεπέλοβο	1.000
Ευαγγέλου Ουρανία Κόν.	1.000	Καραγιώργος Κώστας	
Χήρας Δημήτριος Κόνιτσα	1.000	Βέροια	1.000
Θεοδώρου Αθανάσιος		Τέφος Κώστας Αθήνα	1.000
Ξυλόκαστρο	2.000	Τετικίδης Ηρακλής	
Ζούνης Παναγιώτης		Αμφιλοχία	1.000
Θεοτόκος	3.300	Γαλάνης Σπύρος	
Φράγκος Χρήστος Βούλα	1.000	Αγία Παρασκευή	1.000

